

Hoogheemraadschap van
Rijnland

Versie 15 okt 2020, voor terinzagelegging en aanlevering vormgever.
Wijzigingen en correcties verwerkt, o.a. n.a.v. 2^e en def behandeling in D&H 13 okt 2020.

Archimedesweg 1
postadres:
postbus 156
2300 AD Leiden
telefoon (071) 3 063 063

CORSA nummer: 20.075740

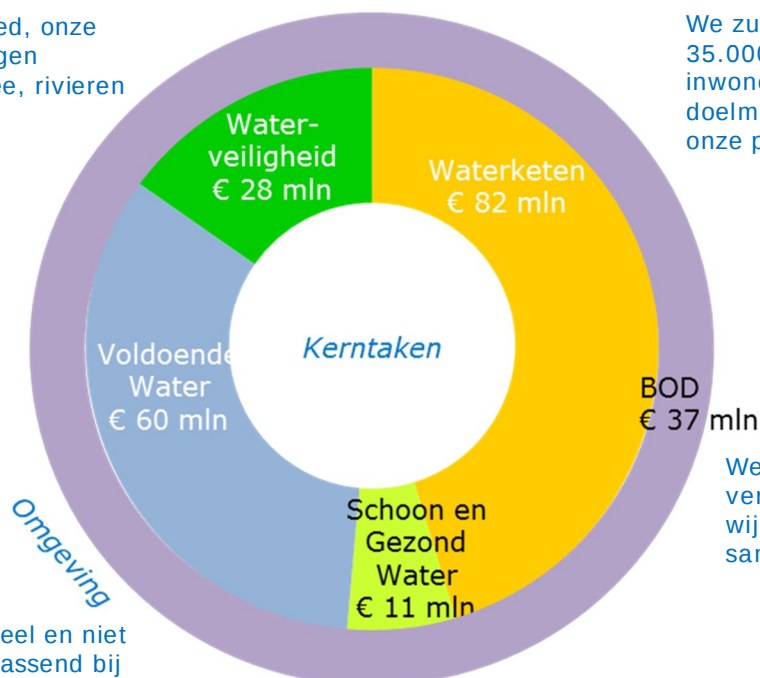
Inhoudsopgave

1	Begroting 2021 in één oogopslag	3
2	Voorwoord	5
3	Tien highlights bij het coalitieakkoord	7
4	Trends en ontwikkelingen.....	11
5	Programma waterveiligheid	13
6	Programma Voldoende Water	16
7	Programma Schoon en Gezond Water.....	22
8	Programma Waterketen	27
9	Programma Bestuur, organisatie en dienstverlening	32
10	Financiële uitwerking	37
11	Risicoparagraaf	41
Bijlage 1.	Hoe komen we van kosten tot tarieven?.....	43
Bijlage 2.	Reserves: verloop van mutaties en saldi	47
Bijlage 3.	Restrisico's en weerstandsvermogen.....	48
Bijlage 4.	Exploitatie: verdeling naar kosten- en opbrengstsoorten	51
Bijlage 5.	Exploitatie: verdeling naar beide waterschapstaken.....	54
Bijlage 6.	Exploitatie: beleidsproducten, kostensoorten en belastingcategorieën...55	
Bijlage 7.	Financiering: hoe betalen we het?	56
Bijlage 8.	EMU-saldo	58
Bijlage 9.	Rekenkundige uitgangspunten	59
Bijlage 10.	Verbonden partijen.....	60
Bijlage 11.	Investeringsoverzicht per programma.....	61

1 Begroting 2021 in één oogopslag

Exploitatie: € 218 miljoen

We beschermen het gebied, onze inwoners en bedrijven tegen overstromingen vanuit zee, rivieren en watersysteem.

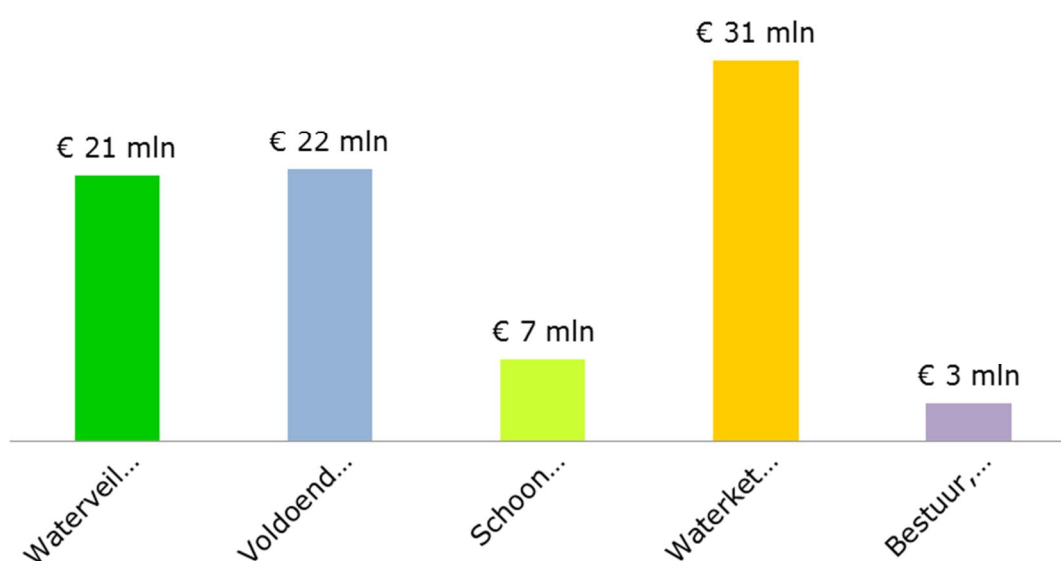
We zuiveren het afvalwater van 35.000 bedrijven en 1,3 miljoen inwoners, zo duurzaam en doelmatig mogelijk, samen met onze partners.

We besturen, organiseren en verlenen diensten op effectieve wijze en werken toekomstgericht samen met onze omgeving.

We zorgen voor niet te veel en niet te weinig (zoet) water, passend bij de functies in ons gebied, nu en in de toekomst.

We zorgen voor schoon en gezond water voor landbouw, natuur, woonomgeving en recreatie, zonder te veel vervuilende stoffen en voedingsstoffen in het oppervlaktewater.

Investerings: € 84 mln

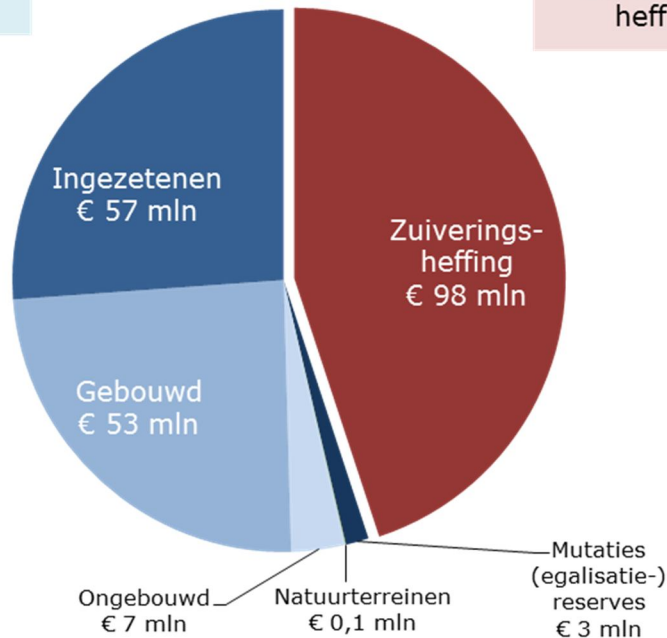

Belastinginkomsten: € 218 mln

en mutaties reserves

Watersysteem-
heffing

Zuiverings-
heffing

Belastingtarieven (€)		2020	2021	Verschil 2021 t.o.v. 2020	
				€	%
1	Ingezetenenomslag per woonruimte	105,60	109,00	3,40	3,2%
2	Omslag gebouwd van de WOZ-waarde	0,0227%	0,0217%	-0,0010%	-4,2%
3	Omslag ongebouwd overig per ha.	84,50	86,90	2,40	2,8%
4	Omslag wegen per ha.	422,50	434,50	12,00	2,8%
5	Omslag natuur per ha.	4,00	4,00	0,00	0,0%
6	Zuiveringsheffing per v.e.	61,30	64,60	3,30	5,4%
7	Verontreinigingsheffing per v.e.	61,30	64,60	3,30	5,4%

Indicatoren	Coalitieakkoord	Begroting 2021
Lastendrukontwikkeling	2021 - 2022 - 2023	
Toename totale belastingomvang	4,7% - 1,9% - 1,9%	4,7%
Absolute schuld	2024: € 743	€ 586 mln
Schuld in euro's, januari		
Relatieve schuld	2027: 300%	272%
Schuld als aandeel van belastingomvang		
Aandeel kapitaallasten	max. 34%	26%
Rente en afschrijving als aandeel van belastingomvang		

2 Voorwoord

WATER RAAKT ONS ALLEMAAL

We bieden perspectief en nemen verantwoordelijkheid in onzekere tijden

We wisten natuurlijk al dat 2020 voor ons een bijzonder jaar zou worden. We vieren immers het 765-jarig bestaan van het charter van Rijnland. Maar wie had kunnen voorspellen dat het jaar 2020 door COVID-19 zo bijzonder zou worden? In onze geschiedenis van zo'n 800 jaar hebben we veel meegemaakt. Dus ook met de persoonlijke en economische impact van COVID-19 zullen we moeten leren omgaan. We kunnen de grote zorgen over gezondheid en verlies aan inkomen bij onze inwoners en bedrijven niet wegnemen. Wél kunnen we koers houden en resultaten boeken. In dit MJP leest u hoe wij kiezen en aan perspectief werken. Daarbij zoeken we een balans tussen investeren en beheersen van onze schuldpositie.

We investeren in regionale economie en beperken lasten

Met onze zorg voor zuiveringen, dijken en goed waterbeheer leveren we als waterschap cruciale diensten voor de volksgezondheid, waterveiligheid en de economie. Ook zijn veel ondernemers van ons afhankelijk door de vele werken die wij ieder jaar op de markt zetten. We zetten dan ook alles op alles om onze bedrijfsvoering door te zetten en zo gewenste zekerheid te bieden. In de komende jaren betekent dit een fundamentele investering op al onze werkterreinen.

We investeren € 444 miljoen in de periode 2021-2024. Grofweg de helft daarvan in de waterketen. Ruim € 900 miljoen besteden we aan exploitatiekosten in die periode. De belastingopbrengst stijgt in 2021 met 4,7% en met 1,9% in 2022 en 2023. Dit betekent bijvoorbeeld dat een éénpersoonshuishouding in een huurhuis zeven euro meer gaat betalen en een meerpersoonshuishouden dertien euro, gerekend over het hele jaar.

We bepalen positie in maatschappelijke dossiers

Onze agenda in een notendop: door volop te blijven investeren in de regionale economie draagt Rijnland de komende jaren bij aan voorzichtig herstel. Rijnland zet opnieuw stappen naar een verduurzaming van ons watersysteem. We gaan aan de slag met bestuurlijke samenwerking om de belangrijkste maatschappelijke uitdagingen van onze tijd het hoofd te bieden. En we zetten in op waterbewustzijn, om de betrokkenheid bij onze taak te vergroten. Zo gebruiken we deze ongekennde periode van crisis en bezinning voor het afgeven van een positief geluid: in dit belangrijke deel van de Randstad maken we werk van een betere wereld met water als drager en bron van ons bestaan.

Bij Rijnland treden we verandering van oudsher positief tegemoet. In onze geschiedenis vervingen we windmolens door elektrische, op afstand bestuurde gemalen en baggerbeugels door baggerkranen. Ook nu hebben we vertrouwen dat de verandering die we doormaken ons beter maakt. En maken van de nood een deugd. We nemen met onze digitale agenda een vlucht naar voren en passen ons personeelsbeleid hierop aan. We nemen met vernieuwde urgentie positie in op dossiers als circulaire economie, bodemdaling, biodiversiteit en grootschalige woningbouw. En we gebruiken woningbouwlocatie Valkenburg als katalysator om ervaring op doen met nieuwe vormen van samenwerking en groene technologie. We doen dit alles in de wetenschap dat water een sleutel is om deze maatschappelijke uitdagingen goed te laten landen.

We zien water als sleutel en leidend principe

Water is in onze ogen het leidend principe bij de duurzame inrichting van onze leefomgeving, waarbij we gebiedsgericht moeten samenwerken om tot resultaten te komen. We zien dit al terug in de nationale omgevingsvisie (NOVI). En we werken er hard aan om dat gedachtengoed verder te verankeren in de voorbereiding op de Omgevingswet die op 1 januari 2022 in werking treedt. Ook ons nieuwe

Waterbeheerprogramma 6 staat in het teken van het zoeken van verbinding tussen onze traditionele taken en nieuwe maatschappelijke opgaven. Het biedt daarmee een welkome kapstok voor gesprek met onze partners. En straks een leidraad voor onze medewerkers om hun werk te richten.

We houden rekening met de volgende generatie en wat de economie nu van ons vraagt.

We voeren doorlopend campagne voor waterbetrokkenheid

Tot aan de verkiezingen werken we aan een permanente campagne om allianties te bouwen en inwoners en bedrijven te interesseren in onze opdracht van goed waterbeheer. Wonen in deze delta is niet vanzelfsprekend, maar voelt wel zo. De keuzes die we deze bestuursperiode maken hebben jarenlang impact. We dragen dit uit via onze bestuurlijke kanalen, met onze medewerkers als ambassadeur in het veld, en met projecten die de daad voegen bij het woord. Zo is de campagne om jongeren te interesseren als waterambassadeur van start gegaan. Het is een voorbeeld hoe wij maatschappelijk meer zichtbaar worden via vrijwilligers, educatie, en erfgoed naast traditionele communicatiemiddelen. Zo dragen we ons waterschap in 2023 over aan de volgende generatie.

We zorgen voor concrete resultaten in 2021-2024

In deze meerjarenbegroting laten we zien wat we de komende jaren gaan doen en waar we op in gaan zetten. Vanuit de highlights met de bijbehorende indicatoren gaan we naar de trends en ontwikkelingen. Om daarna bij de bestuursprogramma's uit te komen. Per programma geven we eerst beknopt de beoogde resultaten weer, gevolgd door een meer specifieke toelichting. En verderop volgt de uitwerking naar financiën, risico's en bijlagen.

3 Tien highlights bij het coalitieakkoord

Highlights. De VV heeft 20 november 2019 besloten de tien highlights bij het coalitieakkoord voortaan te hanteren als bijzondere aandachtspunten. Het zijn daarmee onderwerpen die 'in de etalage' zijn gezet, opdat de VV de uitwerking en voortgang goed kan volgen. Deze highlights zijn van uiteenlopende aard en lopen dwars door de reguliere programmering en doelenhiërarchie heen. Hieronder volgen ze in beknopte versie. De uitwerking vindt plaats in de bijbehorende programmateksten (hoofdstuk 5 t/m 9).

Indicatoren. Organisatie en bestuur ontwikkelen in onderlinge interactie indicatoren, die passen bij de highlights en in een volgend stadium een plaats krijgen in het WBP6. De VV heeft op 25 juni 2020 (en voorafgaand in commissies) gesproken over een voorlopige set van indicatoren. In deze meerjarenbegroting bouwen we daarop voort.

1. We zetten het belang van water op de kaart. Waterbewustzijn is onmisbaar in deze complexe delta. (Van der Sande)

Doel

Gedragsverandering, op het gebied van omgaan met water.

Indicatoren - BOD

1. Hoeveel inwoners van Rijnland zijn bekend met het werk van het waterschap en het thema klimaatverandering? **Doel 2021: 65%.**
2. Hoeveel van de Rijnlandse jongeren (8 – 15 jaar) worden bereikt via gastlessen/educatie? **Doel 2021: 19%.**
3. Qua opkomstpercentage bij de komende verkiezingen in de **top 3** staan.

Maatregelen 2021

1. We integreren 'verbetering waterbewustzijn' in het WBP6.
2. We bieden educatie en ondersteunen maatschappelijke initiatieven.
3. We zetten onze eigen (social)mediakanalen proactief in.

2. We verbeteren de schuldenpositie voor onze kinderen en kleinkinderen. (Kastelein)

Doel

Voorkomen dat volgende generaties een hoge schuldenlast erven.

Indicatoren – Financiële uitwerking

1. Absolute schuld. **Doel 2021: € 586 mln., 2024: € 708 mln.**
2. Relatieve schuld. **Doel 2021: 272%, 2024: 301%, 2027: 300%** (schuld als aandeel van belastingopbrengst).

Maatregelen 2021

1. We gebruiken eventuele meevallers uit de belastingheffing voor verbetering van de schuldenpositie.
2. We gaan door met geleidelijk structureel meer in exploitatie nemen van projecturen.

3. We werken aan een klimaatbestendige stad en platteland. (Kastelein, Van Steensel, e.a.)

Doel

De meest recente klimaatscenario's van het KNMI laten zien dat de klimaatontwikkelingen sneller gaan dan gedacht. In nauwe samenwerking met onze partners passen we ons hieraan aan en we anticiperen op verdere ontwikkelingen.

Indicatoren – Voldoende water

1. Wateroverlast: percentage van het watersysteem dat voldoet aan normen. **Doel 2021: 85%.**

-
2. Zoetwater: capaciteit/beschikbaarheid voorzieningenniveau (o.a. KWA). [Doel 2021 t/m 2023: van 7 naar 15 m3/s.](#)

Maatregelen 2021

1. We hebben maatregelen voor robuuste waterbeschikbaarheid op laten nemen in Deltaprogramma 2022-2027, zoals benutten van alternatieve bronnen (brakke kwel, effluent) en buffers (ondergrond).
2. We hebben afspraken gemaakt met partners over klimaatadaptieve verstedelijking, via het [Convenant klimaatadaptief bouwen Zuid-Holland](#) en de verstedelijkingsstrategie MRA.
3. We maken gezamenlijke uitvoeringsprogramma's met de werkregio's voor de Impulsregeling Klimaatadaptatie, waarbij we sturen op synergie met onze eigen opgaven.

4. We maken een omslag van correctief naar risicogestuurd onderhoud van onze zuiveringen en gemalen. (Fierens, Langeslag)

Doel

Veel assets verkeren in slechte staat door achterstallig onderhoud, met name in de waterketen. In het coalitieakkoord hebben we afgesproken deze achterstand in 10 jaar weg te werken en tegelijk de omslag te maken van correctief naar risicogestuurd preventief onderhoud voor de kritische installaties.

Indicatoren – Waterveiligheid, Voldoende & schoon water, Waterketen

We ontwikkelen samen met andere waterschappen een indicator die de staat van de assets goed weergeeft. Tot die tijd monitoren we:

1. De werkvoorraad correctief onderhoud (het aantal 'jobs'), als graad voor (het wegwerken van) de achterstand. [Doel 2021: van 60% naar 70%](#) uitgevoerd binnen de afgesproken termijn.
2. Het deel van de kritische installaties dat we preventief onderhouden, als graad voor de genoemde transitie. [Doel 2021: Waterveiligheid 100%, Waterketen 80%, Voldoende water en Schoon en gezond water gestart](#), na bepaling van kritieke assets en opstellen onderhoudsconcepten.

Maatregelen 2021

In de navolgende hoofdstukken staat per programma hoeveel achterstand we wegwerken en welke stappen we maken in de omslag.

5. KRW en biodiversiteit vertalen we in concrete maatregelen. (Von Faber)

KRW

Doel

Voor alle 40 KRW-waterlichamen de afgesproken 'goede toestand' gaan halen.

Indicatoren – Schoon en gezond water

1. Trend (neerwaarts) van de fosfaat- en stikstofgehalten in de boezem en de polders. [Doel 2021: voortzetting](#) van neerwaartse trend (zie staafdiagram hoofdstuk 7).
2. Percentage KRW-lichamen met goede ecologische toestand (van vissen, waterplanten, macrofauna, algen. [Doel 2021: 65%](#).

Maatregelen 2021

1. We voeren maatregelen uit in de voor KRW2 geprioriteerde waterlichamen: Langeraarse plassen, regio Aalsmeer-Amstelveen, regio Zoetermeer, De Wilck.
2. We stellen de definitieve Nota schoon Water 3 en het Uitvoeringsprogramma KRW3 vast. Om in 2027 voldoende voortgang te hebben geboekt, starten we in 2021 met de voorbereidingen voor de uitvoeringsperiode 2022-2027.
3. We zoeken actief naar meekoppelkansen in en rond de KRW-waterlichamen (KRW-synergie).

-
4. Stimulering van de landbouw op het nemen van bovenwettelijke maatregelen, zie hieronder (stimuleren vermindering watervervuiling)

Biodiversiteit

Doel

Nog nader te bepalen in het traject voor vaststelling doelen en maatregelen, eind 2020.

Indicatoren – Schoon en gezond water

1. Toename soortenrijkdom (in aantallen).
2. Procentuele toename populatie van bedreigde soorten sinds 2019.

Maatregelen 2021

1. We stellen een actieplan op voor versterking van biodiversiteit.
2. We stellen een aanpak op voor oevers, watergangen en terreinen.

6. Met nieuwe technieken werken we toe naar energieneutraliteit. (Fierens)

Doel

Rijnland streeft naar energieneutraliteit in 2025. Dit betekent dat we net zoveel energie duurzaam opwekken als gebruiken.

Indicator – Waterketen (Rijnlandbreed)

Percentage duurzaam opgewekte energie ten opzichte van het totale verbruik. **Doel 2021: 57%.**

Maatregelen 2021

In de navolgende hoofdstukken staat per programma welke maatregelen we treffen. Omdat de waterketen ca. driekwart van alle energie verbruikt en hier goede kansen liggen op energieopwekking, ligt de nadruk van de energietransitie ook in de waterketen.

7. We bevorderen ondernemerschap en publiek-private samenwerking.

(Kastelein, Fierens)

Doel

Doelmatiger oplossen van gezamenlijke wateropgaven.

Indicatoren - BOD

De mate van doelmatigheid, kwalitatief. **Doel 2021:** zie hoofdstuk 9.

Maatregelen 2021

- Samen met de ZoetWaterAlliantie werken we aan het platform Value4Water.nl.
- We stellen een nieuw bestuursconvenant op voor de Groene Cirkels Heineken.
- We werken mee aan het uitvoeringsprogramma van Klimaatbestendig Zoeterwoude Rijndijk.

8. We baggeren overig water en geven zo doorstroming en waterkwaliteit een impuls. (Van Steensel)

Doel

Om de doorstroming en waterkwaliteit in overig water een impuls te geven neemt Rijnland het initiatief om ervoor te zorgen dat de overige oppervlaktewateren die in onderhoud zijn van derden binnen 15 jaar op diepte worden gebracht.

Indicatoren – Voldoende water

1. Aandeel bodemdiepte overig water in beeld
2. Percentage op diepte, conform legger. **Doel 2033: 90%** gereed.

Maatregel 2021

-
1. We maken een plan van aanpak en instrumentarium voor de uitvoering. We implementeren dat vanaf 2022-2033, met jaarlijkse evaluatie en bijstelling.

9. We bieden een wenkend perspectief in landelijke en stedelijke gebieden die kampen met bodemdaling. (Langeslag)

Doel

Om stedelijke en landelijke gebieden met bodemdaling een wenkend perspectief te bieden pakt Rijnland het bodemdalingsdossier proactief op zoals in de binnenstad van Gouda en neemt Rijnland het initiatief voor een samenwerkingspilot in landelijk gebied.

Indicator – Voldoende water

Voortgang van projecten en nieuwe initiatieven in de diverse samenwerkingsverbanden, kwalitatief. **Doel 2021:** zie hoofdstuk 6.

Maatregelen 2021

Landelijk gebied:

1. We ondersteunen samenwerkingsprojecten en werken samen in het Klimaatakkoord, de [Regiodeal Bodemdaling Groene Hart](#) en [Vitaal Platteland](#).
2. We ondersteunen gebiedsprocessen: Kaag & Braassem, Aarlanderveen en Nieuwkoop.
3. We voeren de Nota peilbeheer 2020 uit, met de afwegingen rondom het remmen van bodemdaling.

Maatregelen stedelijke gebied:

4. We geven uitvoering aan [Gouda Stevige Stad](#) en we vergroten draagvlak en kennis.

10. We implementeren de Omgevingswet en maken het onze inwoners eenvoudiger. (Kastelein, Van Steensel)

Doel

Digitaal werken en de 1-loket gedachte toepassen.

Indicator - BOD

Klanttevredenheid. Metingen: **vanaf 2022**.

Maatregelen 2021

- We sluiten Rijnland aan bij het Digitaal Stelsel, gereed eind 2021.
- We voeren de Waterschapsverordening in, gereed in 2022.

4 Trends en ontwikkelingen

Verkenning - wonen in deze delta is niet vanzelfsprekend

Rijnland heeft begin 2020 een verkenning uitgevoerd van relevante trends en ontwikkelingen, ter voorbereiding van het WBP6. De verkenning is voldoende breed en actueel, daarom volstaan we hier met de samenvatting (tekstblok hiernaast) en de link naar de volledige verkenning:

- ***Wonen in deze delta is niet vanzelfsprekend***
- ***Veranderingen gaan snel***

De delta van West-Nederland staat onder druk. Het klimaat verandert, de biodiversiteit neemt af, de bodem daalt en we stoten nog te veel CO2 uit. Er komen in ons beheergebied meer dan 100.000 woningen bij, de economie verandert (wordt duurzamer/circulair) en gasloos bouwen is de trend. Daarnaast hebben we te maken met een maatschappij die andere eisen stelt en bieden de razendsnelle digitale en technologische ontwikkelingen steeds meer mogelijkheden. Deze veranderingen gaan snel en de onzekerheden nemen toe. De gevolgen van deze ontwikkelingen voor Rijnland zijn groot, zowel voor onze werkzaamheden binnen de kerntaken, als ook in de manier waarop wij als waterbeheerder een rol nemen in de maatschappij.

<https://www.rijnland.net/downloads-erwin/wbp-6-def-24062020.pdf>

Bouwstenen voor WBP6, Zie H3: Trends en ontwikkelingen, pag. 11 t/m 16.

Actualisatie Corona

Rijnland heeft in juni de verkenning geactualiseerd in verband met de effecten van de pandemie, de uitkomsten t/m mei zijn meegenomen in bovengenoemde verkenning. In het eerste kwartaal 2021 volgt opnieuw een check of nieuwe ontwikkelingen verwerkt moeten worden, in verband met het Midterm, WBP6 en MJP 2022-2025, die alle drie in het eerste kwartaal 2021 worden voorbereid.

Concreet voor de komende jaren

Enkele trends die van invloed zijn op met name de eerste jaren van deze meerjarenbegroting volgen hieronder.

- **Digitalisering** - Zet door, met meer werken op afstand, andere vormen van participatie- en omgevingsmanagement en daardoor mogelijk extra kosten voor ICT-voorzieningen en –beveiliging, mogelijk minder reiskosten (dienst/woon-werk) en meer thuiswerkkosten.
- **Markt** – Aannemers in de GWW-sector kunnen de komende periode veel werk voor waterschappen uitvoeren, waarbij vooralsnog geen relevante wijzingen worden verwacht qua kosten, aanbestedingen en kans op faillissementen.
- **Economie** – Weliswaar is sprake van krimp in 2020, doch naar verwachting zijn er geen relevante financiële ontwikkelingen 2021 voor wat betreft onder meer de loonkosten, rente, inflatie en diverse opbrengsten, zoals dividend en inkomsten uit verkoop eigendommen. Voor de langere termijn zijn de ontwikkelingen onzeker.
- **Belastingtarieven** - Naar verwachting vermindert bij enkele categorieën het aantal belastingeenheden, met een licht verhogend effect op de tarieven. Het gaat daarbij om: een groter aandeel kwijschelding/oninbaar bij ingezetenen- en zuiveringsheffing en oninbaar bij tabelbedrijven; afname vervuilingseenheden voor zuiverings- en verontreinigingsheffing bij grote bedrijven; en minder WOZ-waardestijging gebouwd vanaf 2022, t.o.v. vorig MJP (zie bijlage 1).
- **Pfos** – En tijdelijke landelijke werkwijze is vastgesteld, we kunnen weer geleidelijk aan beginnen met baggeren.
- **Stikstof** – De effecten voor bouwprojecten van Rijnland zijn vooralsnog zeer beperkt.

-
- *Droogte* – Met een derde droge zomer op rij is het belang van de geplande maatregelen, zoals de zoetwateraanvoer en de droogte- en exotenbestrijding, nog duidelijker geworden.

Zie verder: Hoofdstuk 9, Risicoparagraaf en Bijlage 3, Restricties.

5 Programma waterveiligheid

Portefeuillehouder: Ineke van Steensel. Resultaatmanager: Marja van Keulen

In één oogopslag

Doel

Beschermen van het gebied en onze bewoners tegen overstromingen vanuit zee, rivieren en watersysteem.

Stand van zaken

De afgelopen jaren heeft Rijnland de meest kwetsbare en urgente keringen versterkt. Van de ruim 1.200 km regionale keringen voldoet eind 2019 73% oftewel 877 km aan de provinciale veiligheidsnorm. Van de primaire keringen zijn de kustversterkingen succesvol afgerond en is de IJsseldijk in Gouda bijna op orde. [Meer over de voortgang](#)

Kentallen

Onderwerp	Effectmonitor 2019	Doel 2021	Doel eind 2024
45 km primaire keringen	41 km op orde	41 km	45 km
1.200 km regionale keringen	877 km op orde	910 km	940 km

Belangrijkste resultaten 2021

1. We ronden de verkenningsfase af en starten de planuitwerkingsfase van Versterking IJsseldijk Gouda spoor 2 (Mallegatsluis en Keersluis).
2. We zorgen dat ca. 25 km regionale keringen aan de norm gaat voldoen.
3. We ronden één deeltraject van de beoordelingsronde primaire keringen af (en tot en met 2022 volgt er nog één traject).
4. We dienen een plan van aanpak in voor de verkenningsfase (voor subsidie) voor het op orde brengen van de gekanaliseerde IJsseldijk bij Gouda en starten de verkenningsfase van vier kunstwerken in de Spaarndammerdijk (afgevaardeerde C-keringen).
5. We ronden de actualisering van het Waterveiligheidsbeleid af met de Nota Waterveiligheid-deel 2: Waterkeringen
6. We actualiseren de beleidsregels voor dagelijks onderhoud waterkeringen, behorend bij de Keur.
7. We houden voorjaarsinspectie en handelen de schadepunten daaruit af.
8. We actualiseren de legger Kust in 2021.

Totaal Investerings 2021: € 21,5 mln; exploitatie 2021: € 27,6 mln

Programmatekst

Wat is ons doel en wat doen we daarvoor?

Rijnland ligt grotendeels onder zeeniveau en blijft daarom niet droog zonder duinen, dijken en kades. We beschermen ons beheergebied en de inwoners tegen overstromingen. Hiervoor gebruiken we een aanpak in drie lagen. We noemen dat meerlaagsveiligheid:

Wij beschermen tegen overstromingen (preventie)

Rijnland vervult hier zijn zorgplicht: Rijnland heeft als beheerder de taak om waterkeringen aan de veiligheidseisen te laten voldoen en voor het noodzakelijke preventieve beheer en onderhoud te zorgen. In het kader van de zorgplicht verhogen en versterken we regelmatig onze keringen, bijvoorbeeld omdat ze door bodemdaling te laag zijn geworden. We zetten daarnaast advisering, inspectie, vergunningverlening, toezicht en handhaving in.

De belangrijkste werkzaamheden in de komende bestuursperiode zijn:

- We beoordelen de primaire keringen in het kader van de landelijke beoordelingsronde zodat we eind 2023 een nieuw veiligheidsbeeld kunnen produceren.
- We brengen de afgekeurde delen van de primaire kering langs de [Hollandse IJssel](#), bij Gouda, op orde. Dit betreft Mallegatsluis, Keersluis en de Veerstal. Dit ronden we af in 2023 en op dat moment zullen de primaire keringen van Rijnland naar verwachting geheel op orde zijn.
- We zorgen jaarlijks dat ca. 25 kilometer [regionale kering](#) op orde komt (in 2012 voldeed 498 km niet aan de normering). We streven ernaar om hier tot en met 2023 op volle kracht hiermee door te gaan. In 2023 zijn alle regionale keringen voor de tweede maal getoetst en volgt naar verwachting een nieuw versterkingsprogramma.
- We werken ook aan de nieuwe [toetsing](#) van de regionale waterkeringen die in 2023 afgerond moet zijn.
- We beschermen de waterkeringen tegen de graverij van [muskusratten](#). We zetten de samenwerking met andere waterschappen voor het muskusrattenbeheer voort.
- We houden periodieke inspecties van de keringen (reguliere jaarlijkse voorjaarsinspecties) waarbij we alle keringen binnen het beheergebied inspecteren. Geconstateerde schadepunten worden binnen een jaar hersteld (buitengewoon onderhoud door Rijnland, dagelijks onderhoud door de eigenaar).
- Beheer en onderhoud langs de kust willen we intensiveren.
- Aan de hand van pilots en via het uitwisselen van ervaringen met andere waterschappen worden digitale mogelijkheden uitgetoetst om werkprocessen efficiënter te maken en te verbeteren.
- Waar mogelijk bevorderen we het recreatief gebruik en versterken we de biodiversiteit op keringen.
- We voorkomen activiteiten die een negatieve invloed hebben op de waterkeringen. Dit doen we met voorlichting, planadvisering, vergunningverlening, toezicht en handhaving.

Zoals bovenaan aangegeven, is dit allemaal preventief werk. We onderhouden onze keringen steeds preventief (we wachten niet tot na de dijkdoorbraak), maar natuurlijk wel risicogestuurd: de meest risicovolle locaties het eerst. De schadelocaties die in de jaren 2015-2018 onaangepakt bleven, zijn in de afgelopen twee jaar wel opgepakt. Vanuit die situatie is de opgave nu, zoals hierboven vermeld, dat geconstateerde schadepunten binnen een jaar hersteld worden indien nodig. Kleine schade wordt gemonitord.

Wij adviseren over het beperken van de gevolgen van overstromingen (gevolgbeperking)

- We adviseren onze partners en inwoners over keuzes in de ruimtelijke inrichting.
- We hebben voor het hele gebied inzicht in de gevolgen van overstromingen door middel van overstromingsbeelden en geven inzicht in geschikte maatregelen voor duurzame ruimtelijke inrichting.
- We zetten ons actief in om het bewustzijn over het wonen en werken in een overstroombaar gebied te vergroten. We doen dit onder andere met klimaatstresstesten (inclusief risicodialogen) in gemeenten, met overstromingskaarten opgenomen in klimaatatlassen en met een spoor tussen de calamiteitenorganisatie en de veiligheidsregio's waarin we specifiek kijken naar de gevolgen van overstromingen.

Wij bereiden ons goed voor op calamiteiten

Calamiteiten kunnen we helaas nooit uitsluiten. Rijnland bereidt zich dan ook goed voor op alle mogelijke waterstaatkundige calamiteiten die zich in het beheergebied kunnen voordoen. Het gaat daarbij niet alleen om overstromingen, maar ook om bijvoorbeeld waterkwaliteitsincidenten zoals illegale lozingen, of incidenten op één van de afvalwaterzuiveringsinstallaties.

Resultaten in de planperiode:

- We zorgen er samen met onze veiligheidspartners voor dat inwoners en bedrijven weten wat ze moeten doen bij een (dreigende) calamiteit.
- De calamiteitenorganisatie van Rijnland (Slank & Gespierd), die gevuld is met eigen medewerkers, komt bij alarmering in actie. De calamiteitenorganisatie wordt opgeleid, getraind en geoefend in voorbereiding op calamiteiten.
- Het borgen van slagvaardig en doelmatig optreden kunnen we niet alleen. In ons gebied hebben we te maken met 4 veiligheidsregio's, 30 gemeenten en 2 provincies die elk een eigen rol hebben. Wij onderhouden met hen dan ook actief contact. De calamiteitenzorg betreft alle programma's en taken van Rijnland

Het goed voorbereiden op calamiteiten speelt dus niet alleen bij het thema Waterveiligheid, maar ook bij andere thema's. Om dubbelingen in tekst te voorkomen staat het onderwerp calamiteitenbestrijding beschreven in deze paragraaf; de kosten zijn opgenomen in programma BOD.

Financieel

Waterveiligheid, € mln	2020	2021	2022	2023	2024	Totaal 2021-2024
Bruto investeringen	21,8	21,5	24,8	25,6	28,2	100
Exploitatiekosten incl. kap.lasten	26,2	27,6	28	29	31	116

Investeringsen

De belangrijkste investeringsuitgaven in 2021 zijn voor versterking van de regionale keringen (€ 17,6 mln), bodemonderzoek en toetsing van de regionale keringen (€ 2,1 mln) en verbetering van de kunstwerken in de Spaarndammerdijk (€ 1,8 mln).

Exploitatie

De belangrijkste exploitatiekosten 2021 zijn de bijdrage aan het HWBP (€ 12,9 mln), afschrijving en rente op de kust- en dijkversterkingsprojecten (€ 10,0 mln), muskusrattenbeheer (€ 2,2 mln), onderhoud en beheer (€ 1,3 mln) en (gebiedsgerichte) plannen (€ 0,8 mln).

Ontwikkeling

De exploitatiekosten stijgen in 2021 per saldo met € 1,4 mln t.o.v. de programmabegroting 2020. Het grootste verschil wordt veroorzaakt door hogere kapitaallasten (+€ 0,6 mln). Verder is er sprake van een hogere HWBP- bijdrage in 2021 (+€ 0,4 mln), hogere personeels- en I&A-kosten (+€ 0,3 mln) en minder activeren van personeelslasten (+€ 0,1 mln).

6 Programma Voldoende Water

Portefeuillehouders: Sjaak Langeslag en Waldo von Faber, Ineke van Steensel (baggeren overig water), Marco Kastelein, Ineke van Steensel e.a. (klimaatbestendige stad en platteland). Resultaatmanager: Esther Ubink

In één oogopslag

Doel

Niet te veel en niet te weinig (zoet) water, passend bij de functies in ons gebied. Nu en in de toekomst.

Stand van zaken

Rijnlands watersysteem is behoorlijk op orde. Het peilbeheer was in 2019 voor 92% conform peilbesluit, maar vergt door extreme weersituaties steeds vaker extra inspanningen. Een aandachtspunt is de vertraagde baggerwerkzaamheden als gevolg van PFAS. De piekberging in de Nieuwe Driemanspolder bij Zoetermeer is succesvol afgerond. Het renovatietempo voor poldergemalen en overige assets is nog te laag en wordt opgeschroefd. [Meer over de voortgang](#)

Kentallen

Onderwerp	Effectmonitor 2019	Doel 2021	Doel eind 2024
2.600 km watergangen	90% op diepte	90% ¹	90%
107.000 ha peilgebieden	88% actueel peilbesluit	88%	90%
Ca. 200 polders wateroverlast	75% voldoet aan norm	85%	90%

Belangrijkste resultaten 2021

1. We gaan in 2021 voor 150 km aan watergangen baggeren en doen de inpeiling voor 500 km.
2. We leveren in 2021 circa 8 gerenoveerde poldergemalen en 5 krooshekreinigers op en we besteden 19 gemalen aan. We starten met een programmteam poldergemalen waardoor we efficiënter poldergemalen kunnen renoveren.
3. We starten met de uitvoering van de piekberging Haarlemmermeer.
4. We verbeteren de doorstroming en renoveren de sluisjes bij Halfweg. In 2021 ronden we de ontwerpfase af en vragen de omgevingsvergunning aan. De uitvoering is gepland voor 2022/2023.
5. We gaan van 60% naar 70% uitvoering correctieve onderhoudsjobs binnen de afgesproken termijn. En we hebben bepaald wat onze kritieke assets zijn, daarvoor onderhoudsconcepten gereed en zijn gestart met preventief onderhoud volgens deze concepten.
6. Klimaatbestendige stad en platteland: we hebben de maatregelen voor robuuste waterbeschikbaarheid op laten nemen in het Deltaprogramma 2022-2027.
7. Bodemdaling: we nemen een bestuurlijk besluit.
8. Baggeren overig water: we maken een plan van aanpak en instrumentarium voor de uitvoering.

Totaal Investerings 2021: € 22 mln; exploitatie 2021: € 60 mln

Programmatekst

Doel

Rijnland zorgt voor voldoende water, dus niet te veel en niet te weinig, en met de juiste kwaliteit, passend bij de functies in ons gebied. Nu en in de toekomst.

¹ Met voortgaand ca 10% in voorbereiding en uitvoering.

Wat doen we daarvoor:

- We zorgen voor voldoende water (peilbeheer)
- We houden het watersysteem in stand
- We beperken de gevolgen van wateroverlast
- We zorgen voor voldoende zoet water

We zorgen voor voldoende water (peilbeheer)

Rijnland faciliteert de functies in het gebied door het instellen en voeren van een goed oppervlaktewaterpeil.

De belangrijkste resultaten in de planperiode zijn:

- We gaan door met het actualiseren van [peilbesluiten](#), zodat in 2023 90% van de oppervlakte van Rijnland een passend peilbesluit heeft. We stellen dit jaar voor 8 polders de peilbesluiten vast in Benoorden en Bezuiden de Wijde Aa en de Duin en Bollenstreek. Dit bereiken we via de watergebiedsplannen. De in 2020 vastgestelde nota peilbeheer definieert welke criteria Rijnland hanteert om de actualiteit te toetsen. Bij de prioritering houden we rekening met externe ontwikkelingen.
- We voeren in 90% van de gevallen het dagelijks peilbeheer uit volgens het vastgestelde peil. Dit klinkt vanzelfsprekend, maar vergt dag (en nacht) een uitgekiend peilbeheer, vaak op een centimeter nauwkeurig. We gaan aan de slag met aanpassing van de indicator voor het peilbeheer zodat betere stuurinformatie ter beschikking komt; dit leidt waarschijnlijk tot een aanpassing van dit percentage.
- We [reguleren](#) (via meldingen en vergunningen) waar mogelijk peilafwijkingen en handhaven deze, op basis van het in 2019 geactualiseerde beleid peilafwijkingen.
- In 2022/2023 verwachten we opnieuw de boezemstudie te gaan actualiseren, om de gevolgen van klimaatverandering in beeld te brengen. Voor het peilbesluit van de boezem gaan we verkennen of actualisatie van het peilbesluit nodig is.
- We overleggen met andere waterbeheerders hoe we elkaar kunnen helpen in geval van wateroverlast of watertekort ('slim watermanagement'). We implementeren dit in het dagelijks waterbeheer. Dit leidt tot onder meer redeneerlijnen en informatieschermen voor zowel wateroverlast als watertekort. Daarnaast voeren we samen onderzoek uit naar de toekomstbestendigheid van de watersystemen rondom het Noordzeekanaal-Amsterdam Rijnkanaal, inclusief de gezamenlijke maatregelen die op korte en (middel)lange termijn noodzakelijk zijn.
- We onderzoeken via pilots hoe digitale ontwikkelingen gaan helpen om werkprocessen, zoals de jaarlijkse schouw, effectiever in te richten. Bij de grotendeels geautomatiseerde aansturing van de boezem- en poldergemalen wordt het systeem regelmatig 'slimmer gemaakt'. Op basis van de pilot 'aanbod duurzame energie' wordt een plan van aanpak gemaakt hoe we in 2021 onze modellen kunnen aanpassen, waar inzetbaarheid van de gemalen op basis van duurzame energie in wordt meegenomen.

We houden het watersysteem in stand

Het afgesproken peil realiseren we met behulp van kunstwerken (inlaten, gemalen, stuwen) en watergangen. Rijnland onderhoudt zijn kunstwerken en watergangen adequaat.

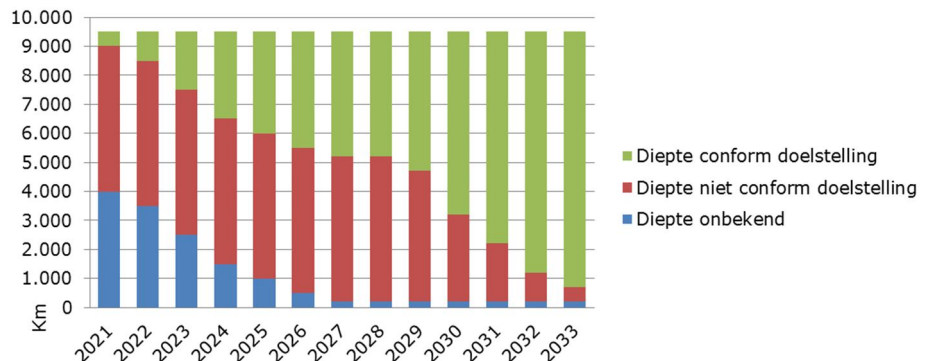
De belangrijkste resultaten in de planperiode zijn:

- We gaan in 2021 voor 150 km aan watergangen baggeren en doen de inpeiling voor 500 km. Voor PFAS is er een tijdelijk handelingskader, naar verwachting is er eind 2020 een definitief handelingskader. Dit geeft meer ruimte voor verwerking, maar leidt nog steeds tot hogere kosten. Door 500 km in te peilen, dubbel zo veel als gebruikelijk, gaan we de achterstanden die veroorzaakt zijn door PFAS op termijn inhalen. We streven er in het baggerprogramma naar dat ca. 90% van het gebied op orde is: er zal altijd een deel van het gebied niet op diepte zijn omdat daar baggerwerk in voorbereiding of uitvoering is.

- Baggeren overig water (highlight): we baggeren overig water en geven zo doorstroming en waterkwaliteit een impuls. Rijnland neemt het initiatief om ervoor te zorgen dat de overige oppervlaktewateren die in onderhoud zijn van derden binnen 15 jaar op diepte worden gebracht. Daarbij voeren we ook de gewenste verdiepingsslag ten behoeve van de waterkwaliteit door.

Resultaten:

- Eind 2021 ligt er een uitgekende aanpak die aangeeft hoe we beoogde opgave stapsgewijs scherper in beeld krijgen en houden en tot een effectieve en meetbare realisatie komen. Het juridisch-, communicatief- en

Trendweergave voortgang baggeren overig water. Exacte invulling en tempo afhankelijk van aanpak.

- uitvoeringsinstrumentarium brengen we in gereedheid voor uitvoering. Dit is inclusief de daarbij benodigde samenwerkingsafspraken met partners.
 - Vanaf 2022 gaan we verder met de implementatie, waarbij we jaarlijks evalueren en bijstellen. Gezien de omvang van de opgave ligt een stapsgewijze gebiedsaanpak voor de hand. Dit biedt kansen om lerend te werken. Door een jaarlijkse evaluatie verbetert de aanpak in effectiviteit en uitvoeringsefficiëntie.
- We leveren in 2021 circa 8 gerenoveerde [poldergemalen](#) en 5 krooshekreinigers op en we besteden 19 gemalen aan. We starten met een programmteam poldergemalen waardoor we efficiënter poldergemalen kunnen renoveren.
 - Ook verbeteren we in deze planperiode de procesautomatisering en toegangsbeveiliging op gemalen. We gaan aan de slag met verkenning van de maatregelen voor renovatie van boezemgemaal Halfweg en nemen daar de eerste noodzakelijke maatregelen.
 - Voor poldergemalen maken we gebruik van een redeneerlijn voor de prioritering. Bij gemalen waarvoor grote renovaties naderen worden inspecties uitgevoerd, om de maatregelen in beeld te krijgen óf om te kijken of deze renovaties uitgesteld kunnen worden.
 - In 2021 renoveren we de Slikkerdammersluis. Per 2021 gaan we voor de meerjarenplanning van onderhoud aan sluizen en bootpassages de lange termijn assetplanning gebruiken.
 - We verbeteren de doorstroming en renoveren de sluisjes bij Halfweg. In 2021 ronden we de ontwerpfase af en vragen de omgevingsvergunning aan. De uitvoering is gepland voor 2023.
 - Vorig jaar startten we met de omslag van correctief naar risicogestuurd, preventief onderhoud voor de kritische installatieonderdelen. In het coalitieakkoord hebben we hier gedurende 10 jaar extra budget voor gereserveerd. Het grootste deel daarvan gebruiken we om achterstanden weg te werken. Om de voortgang objectief te kunnen vaststellen, stellen we samen met de andere waterschappen een tool op die de staat van de assets aangeeft, de z.g. "asset health indicator". Bij alle optimalisatieslagen nemen we duurzaamheid en energiebesparingskansen mee.
 - Daarnaast hebben we in 2021 bepaald wat onze kritieke assets zijn op basis van een risicoafweging. We hebben voor alle kritieke assets onderhoudsconcepten gereed en zijn gestart met preventief onderhoud volgens deze concepten. We streven ernaar om in 2027 100% van de kritische onderdelen preventief te onderhouden. Speciale aandacht gaat daarbij uit naar het beheersen van de kosten voor de

exotenbestrijding. De bestrijding hebben we in 2020 verbeterd, maar dit vergt ook de komende jaren aandacht.

- We gaan van 60% in 2020 naar 70% in 2021 uitvoering van de correctieve onderhoudsjobs binnen de afgesproken termijn. Dit zijn er nu ca. 1.500 per jaar. In 2025 verwachten we het overgrote deel van de achterstanden weggewerkt te hebben.
- Bij de overnames en overdrachten wordt voor 2021 rekening gehouden met het bereiken van onderhandelingsresultaten en besluitvorming over sluis Den Ham in Boskoop, twee Nieuwkoopse sluizen en de Kock van Leeuwensluis (allemaal afstoten) en de Kikkerpolder Leiden (overname keringen en poldergemaal).
- We ontwikkelen een visie en uitgangspunten voor oeververdedigingen. In 2021 wordt de inventarisatie van oeververdedigingen afgerond waarna we dit kunnen vastleggen in uitgangspunten en de legger. We zijn in 2020 gestart met het vervangen van 10 urgente strekkingen en we gaan hiermee door in de MJP-periode. Nadat de uitgangspunten zijn vastgesteld, kunnen we langjarig met de vervanging en overdracht van oeververdedigingen aan de slag. Het BOB traject voor schade aan oevers en keringen is in 2020 afgerond, eventuele vervolgacties worden daarna opgepakt.

We beperken de gevolgen van wateroverlast

Rijnland wil de gevolgen van wateroverlast, nu en in de toekomst, zoveel mogelijk beperken. De resultaten in deze planperiode zijn:

- We nemen maatregelen tegen wateroverlast in watergebiedsplannen. In watergebiedsplannen pakken we een gebied integraal aan, waarbij we het gebied op orde brengen voor wateroverlast, -tekort, waterkwaliteit en de juiste peilen. Eind 2024 voldoet naar verwachting 90% van ons gebied aan de normen voor bescherming tegen wateroverlast. Eind 2027 voldoet het hele gebied.
- In 2021 ronden we in Boskoop de uitvoering van de meest urgente peilvakscheidingen af en nemen een besluit over de andere peilvakscheidingen. We ronden langlopende complexe watergebiedsplannen in de Vriezekaapse en Wassenaarsche polder en diverse andere deelprojecten af. Samen met de gemeente voeren we de verkenningsfase van de Veender- en Lijkerpolder buiten de bedijking uit;
- In 2021 wordt de waterberging De Nieuwe Driemanspolder definitief opgeleverd (capaciteit 2 mln. m³, omvang 300 ha). We zijn gestart met de uitvoering van de piekberging in de Haarlemmermeer (1 mln. m³, 65 ha) die we in 2023/2024 zullen opleveren.
- Samen met de gemeente Noordwijk ronden we de medio 2020 gestarte aanbestedingsprocedure begin 2021 af en starten we in het derde kwartaal van 2021 met de werkzaamheden aan de Parallel Boulevard om de grondwateroverlast op te lossen.
- Klimaatbestendige stad en platteland (highlight): de meest recente klimaatscenario's laten zien dat de klimaatontwikkelingen sneller gaan dan gedacht. De overheden hebben dit vertaald in een Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie dat naast wateroverlast ook over droogte, hitte en overstroming gaat. In 2021 gaan we verder met de uitkomst van onze visie op klimaatadaptatie. We gaan verder met de ondersteuning van gemeenten bij stresstesten, risicodialogen en uitvoeringsprogramma's in regionale samenwerking in werkregio's en coalities rond de verstedelijkingsopgave. De maatregelen voor robuuste waterbeschikbaarheid worden opgenomen in het Deltaprogramma 2022-2027, zoals het benutten van alternatieve bronnen (brakke kwel, effluent) en buffers (ondergrond). Er zijn geborgde afspraken met partners over klimaatadaptieve verstedelijking via het [Convenant klimaatadaptief bouwen Zuid-Holland](#) en de verstedelijkingsstrategie MRA. Er komen gezamenlijke uitvoeringsprogramma's met werkregio's voor de impulsregeling klimaatadaptatie waarbij Rijnland stuurt op synergie met de eigen opgaven.
- Bodemdaling (highlight): we bieden een wenkend perspectief in landelijke en stedelijke gebieden die kampen met bodemdaling. We pakken het

bodemdalingsdossier proactief op zoals in de binnenstad van Gouda en nemen het initiatief voor een samenwerkingspilot in landelijk gebied. Rijnland neemt voor deze pilot het initiatief en reserveert hiervoor € 300.000. Daarnaast zijn we nauw betrokken bij de landelijke en regionale (kennis)programma's zoals de [Regiodeal Bodemdaling Groene Hart](#), [Vitaal Platteland](#) en het klimaatakkoord. De bestuurlijke VV besluitvorming is voorzien voor begin 2021.

Resultaten:

- We ondersteunen gebiedsprocessen in Kaag & Braassem, Aarlanderveen en Nieuwkoop.
- We voeren de Nota peilbeheer 2020 uit, inclusief de afwegingen rondom bodemdaling.
- Uitvoering Gouda Stevige Stad; draagvlak en kennis vergroten: na vaststelling van het [Ontwerp Kaderplan Bodemdaling Binnenstad](#) in het najaar van 2020 zijn we verantwoordelijk voor de realisatie van het nieuwe peilvak. In 2021 doen we locatieonderzoek voor de peilscheidingen en nieuwe gemalen en werken we aan een ontwerp en de inpassing in de binnenstad. In 2023 is de uitvoering gereed en kunnen we de eerste stap in de peilverlaging realiseren. Met 5 cm peilverlaging per jaar is dan 4 jaar later de volledige peilverlaging een feit en is het nieuwe peilbesluit ingesteld.

We zorgen voor voldoende zoet water:

Door langere periodes van droogte en lagere rivierafvoeren staat de zoetwatervoorziening van Rijnland onder druk. De huidige capaciteit van de [Klimaatbestendige Water Aanvoer](#) (KWA+) voldoet in de toekomst niet meer. De activiteiten voor 2021 en verder zijn:

- Samen met Hoogheemraadschap Stichtse Rijnlanden realiseert Rijnland het KWA+-project, dat met financiering uit het Deltafonds zorgt voor een uitbreiding van 7 m³/s naar ten minste 15 m³/s (t/m eind 2023). Verschillende trajecten bevinden zich in 2021 in de uitvoeringsfase. De realisatie van het Park Ouderen en enige opstellocaties voor bemaling worden naar verwachting in 2021 afgerond. Andere KWA+-projectdelen worden nog in 2022-2023 uitgevoerd (Enkele Wiericke, Polsbroek, Doorslagsluis, baggeren Gekanaliseerde Hollandse IJssel).
- Rijnland heeft als onderdeel van het Deltaplan 2022/27 samen met de buurwaterschappen en Rijkswaterstaat verdere optimalisaties in de aanvoerroutes (KWA inlaat Kromme Rijn en de doorvoer Krimpenerwaard) geprogrammeerd.

Financieel

Volgende water, € mln	2020	2021	2022	2023	2024	Totaal 2021-2024
Bruto investeringen, excl. baggeren	28,6	22,0	24,8	24,7	24,9	96
Exploitatiekosten, incl. kap.lasten	53,6	60,0	61	69	71	262

Investerings

De belangrijkste investeringsuitgaven in 2021 zijn voor de renovatie van polder- en boezemgemalen (€ 7,5 mln), de realisatie van de beide piekbergingen (€ 5,7 mln), de watergebiedsplannen (€ 4,9 mln), het overnemen en afstoten assets, sluizen bruggen (€ 2,7 mln) en vervangen oeververdediging (€ 1,1 mln).

Exploitatie 2021

De belangrijkste netto exploitatiekosten 2020 zijn:

- Onderhoud, assetmanagement aan waterlopen en kunstwerken, € 20,2 mln
- Bouw, aanleg en verwerving van kunstwerken en waterlopen, € 12,7 mln
- Baggeren, onderhoudsbaggeren en afronden baggerclusters, € 10,4 mln
- Beheer en bediening van kunstwerken, € 6,6 mln
- Themaplannen, gebiedsgerichte plannen en peilbesluiten, € 5,4 mln
- Vergunningen en handhaving, € 4,8 mln

Ontwikkeling

De exploitatiekosten in 2021 stijgen per saldo met € 6,4 mln t.o.v. de programma-begroting 2020. De belangrijkste oorzaken zijn:

- Hogere kapitaallasten door oplevering van een aantal investeringsprojecten, waaronder piekberging Nieuwe Driemanspolder, +€ 3,2 mln
- Hogere doorbelaste personeels- en I&A-kosten, +€ 1,5 mln
- Hogere kosten correctief onderhoud, +€ 0,5 mln
- Minder geactiveerde personeelskosten als gevolg van besluit om minder uren te activeren, +€ 0,5 mln
- Extra advies en onderzoekskosten (o.a. BIM) en kosten ad hoc opruiming en wrakken verwijderen, +€ 0,2 mln
- Onderzoekskosten optimaliseren Bosbo en extra onderhoudskosten meetapparatuur onderzoek, +€ 0,2 mln
- Lagere opbrengst vanuit het vaarwegbeheer, +€ 0,2 mln
- Hogere energiekosten begroot door met name energielasting, +€ 0,1 mln

De sprong van 2022-2023 en verder van € 8 mln is grotendeels het wegwerken van achterstanden van reguliere baggerwerken vanaf 2023.

7 Programma Schoon en Gezond Water

Portefeuillehouders: Waldo van Faber en Sjaak Langeslag
Resultaatmanager: Marja van Keulen

In één oogopslag

Doel Zorgen voor schoon en gezond water voor landbouw, natuur, woonomgeving en recreatie, zonder te veel vervuilende stoffen en voedingsstoffen.

Stand van zaken

Samen met onze partners werken we hard aan de verbetering van de waterkwaliteit, maar het blijft spannend of we voor alle waterlichamen de Europese afspraak (goede toestand in 2027) gaan halen, zowel vanwege de hoge (KRW-)normen, als door de mate van Rijnlandse invloed. [Meer over de voortgang](#)

Kentallen

Onderwerp	Effectmonitor 2019	Doel 2021	Doel eind 2024
Meetpunten met dalende fosfaattrend	Nog niet opgenomen	56%	60%
40 KRW-lichamen 'goede ecologische toestand'	20%	65%*	70%
Zwemwaterkwaliteit minimaal: 'aanvaardbaar'	39 van de 42 zwemwaterlocaties	42 van 44	42 van 44

* Stijging mede gevolg van doelverlaging 2020

Belangrijkste resultaten 2021

1. Realisatie van de KRW2-slibvang in de Langeraarse Plassen, doorlopend tot in 2022.
2. Realisatie van nogmaals ca. 1 km natuurvriendelijke oevers Westeinderplassen en Bovenlanden (KRW2).
3. Realisatie van KRW2-maatregelen De Wilck (en baggeren in voorbereiding).
4. Verder ontwerp van civiele werken en start uitvoering eerste KRW2-maatregelen Zoetermeerse Plas en Zoetermeer.
5. Ontwerpnota Schoon Water3 met daarin de doelen en maatregelen voor de 3^e KRW planperiode in inspraak brengen; KRW3-uitvoeringsprogramma maken.
6. Alle 44 zwemwaterlocaties minstens 'aanvaardbaar' en bij terugval tot onder dit predicaat worden maatregelen voorgesteld en voorgelegd aan de VV.
7. Ter bestrijding van blauwalgenoverlast: oplevering luchtmenginstallatie in de Nieuwe Meer en realisatie luchtmenginstallatie in de Haarlemmermeerse Bosplas.
8. Voorbereiding en uitvoering van plan van aanpak biodiversiteit
9. Start van inspiratiepolders voor de belangrijkste landbouwsectoren en plaatsing van 3 defosfateringsinstallaties op pilotbasis in de bollenstreek.
10. Oplevering gerenoveerde Slikkendammersluis.

Totaal Investerings 2021: € 6,8 mln; exploitatie 2021: € 11,1 mln

Programmatekst

Doel

Schoon en gezond water is onmisbaar in de dichtbevolkte waterrijke delta van West-Nederland. Zowel voor de mens, de natuur, als de bedrijven. Samen met onze partners werken we hard aan de verbetering van de waterkwaliteit, maar het blijft spannend of we voor alle waterlichamen de Europese afspraak (goede toestand in 2027) gaan halen. Rijnland heeft niet op alle waterkwaliteitsfactoren invloed. Rijnland verwacht daarom veel van andere partijen (eigenaren, landbouw, gemeenten), terwijl zij 'schoon water' niet als kerntaak hebben. Dit maakt de uitdaging voor schoon en gezond water des te groter. Door slimme maatregelen en goed samen te werken verwachten we ver te komen. Daar

komt bij dat er maatschappelijke drive is om de achteruitgang in biodiversiteit te stoppen en ook Rijnland wil daaraan een bijdrage leveren.

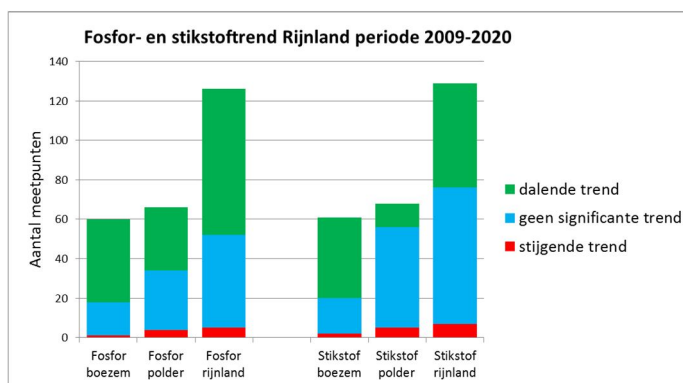
Wat doen we daarvoor?

- We realiseren schone grote wateren (KRW)
- We stimuleren vermindering van emissies
- We beheren en onderhouden ons watersysteem ecologisch
- We meten en verbeteren de zwemwaterkwaliteit.

Wij realiseren schone grote wateren (KRW)

De Europese Unie heeft in 2000 de [Kaderrichtlijn Water](#) (KRW) vastgesteld met als doel de kwaliteit van het water en het leven in en op het water te beschermen en verbeteren. Uiterlijk in 2027 moeten onze 40 KRW waterlichamen, dat zijn grote meren, vaarten en waterrijke polders, in “goede toestand” verkeren. Belangrijke beperkende factoren om tot een goede toestand te komen zijn de inrichting (van met name oevers) en de hoge gehalten aan voedingsstoffen in het water (met name stikstof en fosfor).

Rijnlands KRW aanpak is om in de drie planperiodes van elk 6 jaar, steeds een deel van de waterlichamen aan te pakken. In de KRW1-periode (2009-2015) zijn 7 waterlichamen aangepakt, door natuurbeheerders of door Rijnland. In de KRW2-periode (2016-2021) hebben we er 8 onderhanden. In de KRW3-planperiode pakken we de overige 25 waterlichamen aan en nemen we aanvullende maatregelen in enkele KRW1 waterlichamen in samenwerking met de omgeving.

Indicatoren: neerwaartse trend fosfaat- en stikstofgehalte in boezem en polders; toenemende scores op ecologische meetlatten. Grafiek: aantal meetpunten met significante dalende of stijgende fosfor/stikstof-trend.

De belangrijkste resultaten in komende vier jaar zijn:

- Uitvoering van maatregelen in de voor KRW2 geprioriteerde waterlichamen: Langerse plassen, regio Aalsmeer-Amstelveen, regio Zoetermeer, De Wilck.
- Vaststellen definitieve Nota schoon Water 3 en uitvoeringsprogramma KRW3. Om in 2027 voldoende voortgang te hebben geboekt, starten we in 2021 met de voorbereidingen voor de uitvoeringsperiode 2022-2027.
- We zoeken actief naar meekoppelkansen in en rond de KRW-waterlichamen (KRW-synergie).
- Stimulering van de landbouw op het nemen van bovenwettelijke maatregelen, zie hieronder (paragraaf ‘vermindering emissies’).

Met de bestuurlijke vaststelling van de ontwerpnota Schoon Water 3 op 23 september 2020 zijn de in het coalitieakkoord en de vorige meerjarenraming opgenomen middelen van €41 miljoen bevestigd. KRW-gerelateerde subsidies worden in de KRW3-periode opgeplust op het KRW-budget.

Vermindering van de emissies

Met de vaststelling van [Kijk op Waterkwaliteit heeft de VV](#) heeft in maart 2018 besloten tot aandacht voor alle polderwateren. Om de waterkwaliteit in de polders te verbeteren krijgt waterkwaliteit alle aandacht in watergebiedsplannen. Daarnaast geven we een extra impuls aan het DAW, het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer. We nemen in een vijftal inspiratiepolders het voortouw en komen met de agrariërs in deze polders tot realisatie

van bovenwettelijke maatregelen die de waterkwaliteit verbeteren. Bovendien gaan we van de 2e helft van 2020 in de Bollenstreek lokaal ijzerdoseerinstallaties plaatsen en testen om het vrijkomende fosfaat af te vangen. Er zijn 2 locaties gevonden waar de perceeleigenaren bereid zijn het door hen afgepompte water te behandelen en te ontdoen voedingstoffen en we voorzien één plaatsing bij een poldergemaal. Daarnaast blijven we de sector in algemene zin stimuleren tot een nemen bovenwettelijke maatregelen en ontwikkelen daarbij de juiste instrumenten (bijv. analoog aan NH-Landbouwportaal). Ook blijven we in gesprek met natuurorganisaties en recreatiebeheerders over de verbetering van de waterkwaliteit. De middelen zijn voor 2021 al vastgelegd in reeds verleende kredieten en zijn per 2022 zijn onderdeel van het KRW-maatregelenpakket zoals vastgelegd in de Nota Schoon Water3.

Naast samenwerking vervult toezicht een belangrijke rol in de reductie van emissies. Dit betreft toezicht op vergunde emissies, op het naleven van middelvoorschriften, etc.

Wij beheren en onderhouden ons watersysteem ecologisch

Een goede inrichting, een goed beheer en goed onderhoud van wateren vormen essentiële onderdelen van het verbeteren van de waterkwaliteit en ecologie.

We blijven daarom inzetten op diversiteit bij het maaien en schonen van de watergangen, en zullen particulieren en bedrijven stimuleren om dat ook te doen. Voor 'Schone sloten' (kleine wateren en overige wateren) wordt gezocht naar een praktische aanpak. De subsidieregeling 'Natuurvriendelijke oevers' liep goed in de jaren 2018-2020 en wordt voortgezet in 2021.

Bij het renoveren van poldergemalen blijven we werken aan visveiligheid en vismigratie. In 2019 waren 102 poldergemalen visveilig. In 2021 maken we een netwerkkaart waarop de vismigratieroutes en leefgebieden voor vis zijn aangegeven.

In 2021 voeren wij het onderhoud van de waterkwaliteitsassets volgens de gestandaardiseerde onderhoudsconcepten.

We onderzoeken de huidige stand van de biodiversiteit in en rond de wateren en Rijnlands assets. Acties uit het traject biodiversiteit en het bijbehorende plan van aanpak worden voorbereid en uitgevoerd.

We hebben in opdracht van de Commissie Watersystemen (CWS) samen met de andere waterschappen, UvW, Stowa en Ministerie van LNV een onderzoeksplan opgesteld en zijn studies gestart naar de invloed van exotische rivierkreeften op het watersysteem en naar maatregelen om schade hierdoor te reduceren.

We controleren en verbeteren de zwemwaterkwaliteit

De Europese Unie heeft in 2006 de Europese Zwemwaterrichtlijn (ZWR) vastgesteld om de gezondheid van zwemmers te beschermen via schoner [zwemwater](#). De zwemwaterrichtlijn geeft normen voor de bacteriologische kwaliteit van het water. Alle zwemwaterlocaties moeten minimaal voldoen aan de categorie "aanvaardbaar". Binnen Rijnland liggen nu 44 officiële zwemwaterlocaties. Deze moeten ook in 2021 en in de jaren daarna voldoen aan de categorie 'aanvaardbaar'. Voor de zwemwaterlocaties die 'aanvaardbaar' scoren worden voorstellen gedaan om deze naar 'goed' of 'uitstekend' te krijgen.

Naast de bacteriologische kwaliteit worden de zwemwaterlocaties ook beoordeeld op blauwalgen. Hiervoor is in de ZWR geen wettelijke verplichting tot het nemen van maatregelen. Omdat blauwalgenoverlast veelvuldig voorkomt, is in het WBP5 opgenomen dat blauwalgenoverlast zoveel mogelijk wordt beperkt (ook buiten de officiële zwemwaterlocaties).

De belangrijkste resultaten in de planperiode zijn:

- We meten de kwaliteit en rapporteren hierover aan de provincies.

- Samen met belanghebbenden werken we aan het verbeteren van locaties die in de kwaliteitsklasse ‘slecht’ vallen.
- We onderzoeken wat er nodig is om locaties van “aanvaardbaar” naar “goed” of “uitstekend” te krijgen.
- Voor de Nieuwe Meer (Amsterdam) nemen we voor het zwemseizoen 2021 de nieuwe luchtmenginstallatie in bedrijf.
- Voor het verbeteren van de zwemwaterkwaliteit van de Haarlemmermeerse Bosplas leggen we in samenwerking met de gemeente in 2021 een nieuwe bellenmenginstallatie aan. Dit gebeurt op basis van cofinanciering, beide 50%.
- Voor de Veerplas (Haarlem) starten we met de realisatie van een helofytenfilter. Zo ook voor de Westbroekplas (Velsen), onder voorwaarde van cofinanciering van derden.
- We onderzoeken voor overige locaties waar regelmatig blauwalgenoverlast optreedt (o.a. Oosterduinse Meer, Klinkenbergerbergplas, Zoetermeerse plas) of hier samen met de gemeenten structurele maatregelen mogelijk zijn en komen met een voorstel naar de VV.

Waterrecreatie en vaarwegbeheer

Rijnland heeft 13 sluizen in eigendom en beheer. Hiervan worden er drie door Rijnland bediend in opdracht van de provincies, voor beroeps- en recreatievaart. Aan de Slikkendamersluis, één van drie, wordt in 2021 door Rijnland gewerkt. Rijnland verrekent dit onderhoud met de provincie volgens de overeenkomst vaarwegbeheer uit 2015.

Van de overige 10 sluizen zijn er drie buiten bedrijf (al geruime tijd afgesloten), twee zijn zelfbedieningssluizen, vier worden bediend door een stichting of derden, en één wordt bediend door Rijnland (Kock van Leeuwensluis). Rijnland is bezig de meeste van deze 10 sluizen af te stoten naar gemeenten of andere partijen. De intentie is om de komende jaren twee sluizen in het Amsterdamse Bos, twee sluizen in Nieuwkoop, sluis Den Ham in Boskoop en de Kock van Leeuwensluis in Gouda over te dragen aan een andere eigenaar en beheerder. Eerder zijn al 6 andere sluizen afgestoten.

Daarnaast is Rijnland vaarwegbeheerder van de doorgaande recreatieve vaarwegen, dat wil zeggen dat Rijnland het vaarwegprofiel onderhoudt en het beheer voert, zoals het afkondigen van stremmingen.

Bovendien heeft Rijnland een klein budget beschikbaar om initiatieven op het gebied van watergebonden recreatie te stimuleren. Dit kunnen wandelpaden langs water, openbare vissteigers, informatieborden, en andere zaken zijn.

Financieel

Schoon en gezond water, € mln	2020	2021	2022	2023	2024	Totaal 2021-2024
Bruto investeringen	7,4	6,8	7,3	7,8	7,8	30
Exploitatiekosten incl. kap.lasten	10,4	11,1	12	12	13	47

Investerings

De belangrijkste investeringen in 2021 zijn voor de KRW-maatregelen (€ 4,1 mln), de clusters landbouw en planontwikkeling (€ 1,2 mln), blauwalgbestrijding (€ 0,9 mln) en maatregelen zwemwater en menginstallaties (€ 0,6 mln).

Exploitatie

De belangrijkste exploitatiekosten 2021 zijn het monitoren van de waterkwaliteit (€ 4,9 mln), gebiedsgerichte- en themaplannen (€ 2,6 mln), kwaliteitsmaatregelen in oppervlaktewater (€ 1,9 mln) en vergunningverlening en handhaving (€ 1,1 mln).

Ontwikkeling

De exploitatiekosten stijgen in 2021 per saldo met € 0,7 mln ten opzichte van de programmabegroting 2020. Dit wordt veroorzaakt door hogere laboratoriumkosten van € 0,4 mln, als gevolg van extra onderzoeken en meer bestedingen aan innovaties. Verder is er sprake van hogere kapitaallasten van € 0,3 mln, door oplevering van investeringswerken in 2020.

8 Programma Waterketen

Portefeuillehouder: Thea Fierens
Resultaatmanager: Bas van Ooijen

In één oogopslag

Doel Rijnland zuivert het afvalwater van 35.000 bedrijven en 1,3 mln. inwoners. Zo doelmatig en duurzaam mogelijk, samen met onze partners.

Stand van zaken

De zuiveringsresultaten verdienen aandacht, met name vanwege de matige staat van meerdere assets. Het ingezette verbeterprogramma werpt zijn vruchten af, maar het duurt nog enkele jaren voordat we alle zuiveringen in goede staat hebben gebracht. [Meer over de voortgang](#)

Kentallen

Onderwerp	Effectmonitor 2019	Doel 2021	Doel eind 2024
Zuiveringsresultaat conform lozingsnorm % awzi's voldoende aan maatwerkbesluit	63%	80%	90%
Energieneutraliteit Rijnlandbreed	53%	57%	Streven 2025: 100%

We realiseren dit met 19 zuiveringen, 90 rioolgemalen en 270 km persleiding.

Belangrijkste resultaten 2021

1. We zuiveren op 80% van de zuiveringen conform de normen.
2. We besteden de technologie op Haarlem Waarderpolder aan.
3. We starten de renovatie van Zwanenburg.
4. We ronden de bouw van een medicijnrestverwijderingsinstallatie op Leiden-Noord af.
5. We gaan van 60% naar 70% uitvoering van correctieve 'jobs' binnen de afgesproken termijn en we onderhouden 80% van onze kritische installaties preventief.
6. We maken de negen resterende zuiveringsterreinen schoon, toonbaar en veilig.
7. We treffen voorbereidingen voor energieopwekking op de meest kansrijke locaties
8. We nemen een besluit over onze ambities op het gebied van duurzaamheid/circulariteit (BOB proces).
9. We nemen een besluit over onze rol en bijdrage in Valkenburg.

Totaal Investerings 2021: € 30,8 mln; exploitatie 2021: € 81,7 mln

Programmatekst

Doel

Rijnland zuivert afvalwater van huishoudens en bedrijven. Hiermee dragen we bij aan een goede volksgezondheid, en een goede waterkwaliteit en gezonde leefomgeving. We zuiveren conform de normen en doen dit zo doelmatig en duurzaam mogelijk. In het coalitieakkoord "Water raakt ons" uit 2019 geeft het bestuur topprioriteit aan de waterketen, en met name aan het op orde brengen van de assets in de waterketen. Het coalitieakkoord zoekt daarnaast nadrukkelijk de verbinding tussen onze traditionele kerntaken zoals het zuiveren van afvalwater, en de "maatschappelijke opgaven" zoals energie en circulair.

We zuiveren en transporteren afvalwater doelmatig

Met gemeenten en andere partijen werken we samen aan het optimaliseren van de (afval)waterketen. Afspraken leggen we vast in (integrale) waterketenplannen. We bouwen een pilot uit 2020 uit waarin we samen met gemeenten werken aan het delen en toegankelijk maken van alle relevante data (dataportaal).

De afspraken die we maken met gemeenten kunnen gevolgen hebben voor (de capaciteit van) onze rioolgemalen en zuiveringen. Deze informatie hebben we nodig bij renovaties en nieuwbouw. We analyseren daarom in 2021 die afspraken en de gevolgen voor 5 zuiveringskringen. Ook onderzoeken we de balans tussen de capaciteit van het riool en de zuivering, het afkoppelen van regenwater, en het effect op de oppervlaktewaterkwaliteit.

De normen waaraan de zuiveringen moeten voldoen, liggen vast in een maatwerkbesluit. Onder sommige omstandigheden kunnen we de normen niet halen; bijvoorbeeld bij een grote renovatie. Dan vragen een zorgplichtdocument aan; naar verwachting voor ca. 7 locaties. In 2021 voldoen we op 80% van onze zuiveringen aan de normen uit het maatwerkbesluit of zorgplichtdocument. We monitoren en handhaven waar nodig het al dan niet voldoen aan de normen.

De sturing gaat steeds meer middels meters en slimme software: de procesautomatisering (PA). In 2021 bereiden we het meetinstrumentarium uit met 120 nieuwe meters, zodat we beter op afstand kunnen sturen. In 2021 doen we een verkenning naar besturingssoftware (advanced-control) waarmee we de mogelijk hebben om energie te besparen, de bedrijfsvoering te optimaliseren en prestaties te verbeteren.

De normen richten zich nu nog vooral op fosfaat en stikstof; er bestaan nog geen normen voor “nieuwe stoffen” zoals medicijnresten. In de Unie van Waterschappen loopt een discussie over nut en noodzaak van dergelijke normen. Los van die discussie, bouwt Rijnland op 2 locaties een installatie om medicijnresten te verwijderen. Op Leiden Noord ronden we in 2021 de bouw van een PACAS-installatie af. Ook nemen we in 2021 een besluit over de locatie en techniek van de tweede te bouwen installatie.

Voor het transporteren en zuiveren van afvalwater gebruiken we veel en complexe assets. Veel assets verkeren in de slechte staat en gaan we de komende jaren vervangen of renoveren. We voeren daartoe een omvangrijk renovatieprogramma uit gebaseerd op de Lange Termijn Asset Planning (LTAP).

- In 2021 besteden we de technologie aan voor Haarlem WP. De bouw start in 2025 en ronden we af in 2027.
- We vragen in 2021 uitvoeringskrediet aan voor Zwanenburg. Ook start de bouw in 2021, die we afronden in 2024.
- We ronden in 2021 de vervanging van de elektrische installatie op Katwijk af
- We ronden tevens de vervanging van 140 meetinstrumenten af en starten de uitbreiding met nog eens ca. 120 meters.
- We starten in 2021 de uitvoering van de renovatie van de slibgistingstank op Leiden Noord en de bouw van de slibsilo op Lisse en op Leiden Noord.
- We starten ook de renovatie van Nieuwveen en de renovatie en uitbreiding van Nieuwe Wetering. We bereiden de aanleg van de persleiding van Leimuiden naar Nieuwe Wetering en de renovatie van het transportgemaal Leimuiden voor.
- En we starten de uitvoering van de 11 rioolgemalen (versnellingsmaatregel) waarvan we de eerste 8 opleveren in 2021.
- We ronden de voorbereiding af, en besteden de uitvoering aan op Alphen Kerk en Zanen, Alphen Noord, en Bodegraven, en van het project “amoveren”, waarbij we leegstaande en niet meer gebruikte installatieonderdelen op diverse terreinen verwijderen.

Vorig jaar startten we met de omslag van correctief naar risicogestuurd, preventief onderhoud voor de kritische installatieonderdelen. In het coalitieakkoord hebben we hier gedurende 10 jaar extra budget voor gereserveerd. Het grootste deel daarvan gebruiken we om achterstanden weg te werken. Om de voortgang objectief vast te stellen, zetten we samen met andere waterschappen een tool op die de staat van de assets aangeeft,

de z.g. "asset health indicator". Bij alle optimalisatieslagen nemen we duurzaamheid en energiebesparingskansen mee.

In de waterketen hebben we ca 240 installaties als kritisch aangemerkt. Hiervan onderhouden we in 2021 ca. 80% preventief, zoveel mogelijk via blokonderhoud. We streven ernaar om in 2025 alle kritische installaties preventief te onderhouden.

We voeren momenteel jaarlijks ca. 2.000 correctieve onderhoudswerkzaamheden (jobs) uit in de waterketen, waarvan in 2020 60% binnen de afgesproken termijn. In 2021 verhogen we dit naar 70%. In 2025 verwachten we het overgrote deel van de achterstanden weggewerkt te hebben.

In 2019 en 2020 hebben we 10 zuiveringen opgeruimd en toonbaar en veilig gemaakt. In 2021 doen we dit voor alle resterende (9) zuiveringen en de bijbehorende rioolgemalen en we houden alles goed bij en beheersbaar. We doen dit mede op basis van een eerder uitgevoerde risico-inventarisatie en -evaluatie (RI&E).

Door meer met standaarden en meer gestandaardiseerd te werken, kunnen we efficiënter ontwerpen en bouwen, en daarna beter onderhouden en beheren. In 2021 gaan we Systems Engineering (SE) als methode gebruiken bij nieuw te starten (en enkele al lopende) projecten. Voor het verwerken van de data van onze assets gaan we in 2021 aansluiten bij landelijke standaarden volgens het Bouw(werk) Informatie Management (BIM) waarmee we op termijn o.a. in virtual reality assets kunnen bekijken. Ten slotte onderzoeken we in 2021 of we willen gaan werken met en/of ons willen verbinden aan de standaard Verdygo, ontwikkeld door Waterbedrijf Limburg.

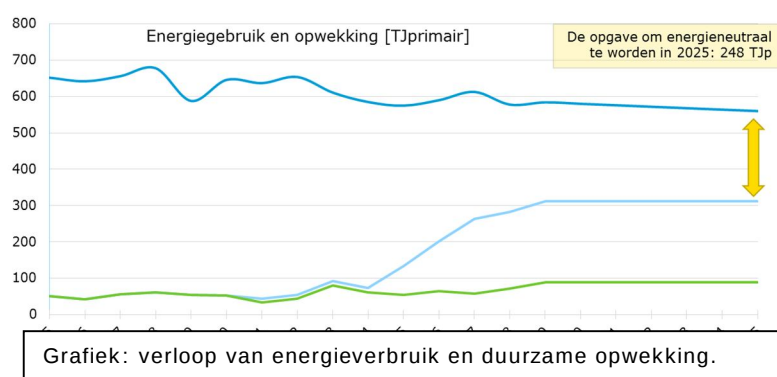
We zuiveren en transporteren afvalwater duurzaam

Rijnland streeft naar energieneutraliteit in 2025. Dit betekent dat we dan minimaal net zoveel duurzame energie opwekken als gebruiken. De waterketen gebruikt 76% van alle energie. En in de waterketen hebben we ook kansen om energie op te wekken uit zuiveringsslib en de warmte van het afvalwater, en door zonne- en windenergie op te wekken op onze terreinen.

In 2021 treffen we voorbereidingen voor energieopwekking op de meest kansrijke locaties. Bovendien zoeken we naar besparingsmogelijkheden, wat moet leiden tot een verlaging van het energiegebruik met 25TJp in 2025. In 2021 stelt de VV ook de Regionale Energie Strategie (RES) vast met daarin de ruimtelijke borging van alle energiemaatregelen en hoe wij een actieve bijdrage kunnen leveren aan de energietransitie van de regio, zoals met aquathermie bij het TEA-project in Nieuwveen.

Met het bestuur doorlopen we een "BOB-proces" in (2020 en) 2021 om onze ambities op het gebied van duurzaamheid/circulariteit te bepalen. Als onderdeel

hiervan maken we een "impactanalyse" en werken we diverse routes uit richting circulariteit. Onze ambities kennen we dus pas in de loop van 2021.

Ondertussen doen we z.g. geenspijt-maatregelen zoals afvalscheiding en duurzame projectuitvoering (DGGW), en we dagen elk project uit een “maximaal duurzame variant” op te stellen. Ook werken we actief mee aan onderzoeken van derden zoals het omzetten van biomassa in energie, en de uitstoot van lachgas en methaan. En niet alleen in de waterketen werken we duurzaam, ook in het gebouwenbeheer en in de dienstverlening nemen we circulariteit op als gunningscriterium.

HVC en de bij HVC aangesloten waterschappen ronden in 2021 een strategische studie af over het verwerken van zuiveringsslib in de toekomst met als intentie om op langere termijn zoveel mogelijk reststoffen uit het zuiveringsslib te hergebruiken. Gekoppeld aan de nieuwbouw van de zuivering op Haarlem Waarderpolder, nemen we in 2021 ook een besluit of we daar een grondstoffen- en energiefabriek gaan opzetten.

In januari 2021 neemt de VV een principebesluit over de rol en bijdrage van Rijnland in de grootschalige woonlocatie Nieuw Valkenburg. Dit besluit gaat in op:

- De vraag of we grijs en zwart afvalwater gescheiden gaan inzamelen en grijs water lokaal gaan zuiveren,
- De rol en bijdrage van Rijnland in de warmte- en koudelevering via aquathermie wil spelen

Afhankelijk van deze bestuurlijke besluitvorming leggen we op z'n vroegst eind 2021 een uitvoeringskrediet aan de VV voor.

Financieel

Waterketen, € mln	2020	2021	2022	2023	2024	Totaal 2021-2024
Bruto investeringen	31,8	30,8	65,3	58,6	57,1	212
Exploitatiekosten incl. kap.lasten	82,9	81,7	83	86	94	345

Investerings

De belangrijkste investeringsuitgaven in 2021 zijn voor:

- Cluster Zuid-Holland, met renovaties binnen o.a. zuiveringskringen Nieuwe Wetering, Nieuwveen, Leiden-Noord, Bodegraven en Alphen aan den Rijn, € 14,3 mln
- Renovaties van 11 afvalwatertransportgemalen rondom Zwaanshoek en Zwanenburg, € 6,2 mln
- Cluster Noord-Holland met de renovatie en uitbreiding van awzi Zwanenburg, € 3,5 mln
- Vervanging van meetinstrumenten, € 3,4 mln
- Voorbereiding nieuwbouw awzi Haarlem Waarderpolder, € 2,2 mln

Exploitatie

De belangrijkste exploitatiekosten 2021 zijn voor awzi's, afvalwatertransportsystemen en slibinstallaties wat betreft: bouw- en verwerving (€ 26,8 mln), beheer (€ 26,5 mln) en onderhoud (€ 15,4 mln). Daarnaast is er voor afvalwaterbehandeling € 9,3 mln opgenomen, voor plannen afvalwaterketenbeleid € 1,6 mln en voor themaplannen € 1,2 mln.

Ontwikkeling

De exploitatiekosten dalen in 2021 per saldo met € 1,2 mln t.o.v. de programmabegroting 2020. De voornaamste oorzaken zijn:

- Lagere kapitaallasten, met name door latere oplevering van investeringswerken, -€ 2,1 mln
- Lagere doorbelaste personeels- en I&A-kosten, -€ 0,5 mln
- Lagere kosten afvalverzameling en verwerking, -€ 0,4 mln
- Lagere kosten correctief onderhoud, -€ 0,3 mln
- Hogere te ontvangen bijdrage grensoverschrijdend afvalwater, -€ 0,1 mln

Hiertegenover staan:

- Hogere energiekosten, door met name hogere energiebelasting, +€ 0,7 mln

-
- Hogere kosten slib- en afvalverwerking, als gevolg van prijs- en hoeveelheidstijgingen, +€ 0,3 mln
 - Lagere opbrengst geactiveerde lasten, als gevolg van besluit om minder uren te activeren, +€ 0,3 mln
 - Extra kosten brandverzekering vanwege tegenvallende aanbesteding en schoonmaken tanks op awzi's, +€ 0,3 mln
 - Hogere te betalen bijdrage grensoverschrijdend afvalwater Delfland, +€ 0,2 mln
 - Hogere laboratoriumkosten (Aquon) door extra onderzoeken en meer bestedingen aan innovaties waterketen, +€ 0,2 mln
 - Anti-afhaaksubsidie, +€ 0,2 mln

9 Programma Bestuur, organisatie en dienstverlening

Portefeuillehouders: Rogier van der Sande, Marco Kastelein en Ineke van Steensel
Secretaris, algemeen directeur: Mariël Middendorp

In één oogopslag

Doel

Rijnlandbrede sturing en ondersteuning, gericht op het realiseren van de doelen uit WBP5 en coalitieakkoord, middels een effectieve en efficiënte organisatie.

Kentallen

Ca. 750 formatieplaatsen Rijnlandbreed, voor onder meer beleid, projecten, beheer, onderhoud, bedrijfsvoering, bestuur, organisatie en dienstverlening, met de bijbehorende faciliteiten.

Belangrijkste resultaten 2021

1. Waterbewustzijn
 - a. De bekendheid bij de inwoners vergroten naar 65%.
 - b. 19% van de jongeren bereiken.
2. Digitale transformatie
 - a. Bestuurlijke visie vaststellen.
 - b. Indicatoren vaststellen.
 - c. Data science eind 2021 geïmplementeerd.
3. Goed werkgeverschap
 - a. Gemiddeld ziekteverzuim maximaal 3,8%.
 - b. Totaal aantal participatiewetbanen stijgt naar 22,7.
 - c. Werkervaringsplekken voor 3 statushouders.
4. ICT en informatie zijn betrouwbaar, veilig en robuust
 - a. 3 applicaties (SharePoint, Teams, Onedrive) geïmplementeerd.
 - b. Informatieveiligheid groeit door naar volwassenheidsniveau 4.
 - c. Bescherming van de privacy groeit door naar volwassenheidsniveau 4.
5. Ondernemerschap en publiek-private samenwerking
 - a. Samen met de ZoetWaterAlliantie werken we aan het platform Value4Water.nl.
 - b. We stellen een nieuw bestuursconvenant op voor de Groene Cirkels Heineken.
 - c. We werken mee aan het uitvoeringsprogramma van Klimaatbestendig Zoeterwoude Rijnland.
6. Omgevingswet
 - a. Aansluiting digitaal stelsel gerealiseerd.

De overige actiepunten betreffen reguliere ondersteunende werkzaamheden die weliswaar onontbeerlijk zijn voor een goede bedrijfsvoering, maar in 2021 geen extra bestuurlijke aandacht vergen.

Totaal

Investerings 2021: € 3,1 mln; exploitatie 2021: € 37,5 mln

Programmatekst

Doel

Een deel van Rijnlands activiteiten is overkoepelend of ondersteunend aan de hele organisatie. Voor zover deze activiteiten niet vallen onder één van de primaire programma's zijn deze ondergebracht in bestuursprogramma BOD. Door het andere karakter van dit programma, met een veelheid aan uiteenlopende activiteiten, wijkt de opzet van dit hoofdstuk af van de primaire programma's.

We vergroten het waterbewustzijn (Van der Sande)

Waterbewustzijn is onmisbaar in deze complexe delta. Komend jaar werken we daarom aan het verder versterken van het waterbewustzijn via de programma's, de projecten, in beleidsontwikkelingen en educatie: ingelanden raken steeds beter bekend met de effecten van klimaatverandering op het waterbeheer en de rol van Rijnland daarin.

We haken aan bij de landelijke publiekscampagne van alle waterschappen en maken daarin een Rijnlandse vertaling. We zetten daarbij onze bestuurders in, ambassadeurs en ontsluiten ons erfgoed. Daarnaast gebruiken we proactief onze eigen (social)media kanalen.

Onze indicatoren zijn:

- Hoeveel inwoners van Rijnland zijn bekend met het werk van het waterschap en het thema klimaatverandering? Volgens de meest recente peiling ligt dat rond de 60%². We breiden dat uit naar: 65% in 2021, 70% in 2022 en 75% in 2023.
- Hoeveel van de Rijnlandse jongeren bereiken we via gastlessen en educatie in bovenbouw basisonderwijs en onderbouw middelbaar onderwijs? De huidige score is 11%. Doel is die te verhogen naar: 19% in 2021 en 50% in de periode 2022–2023.

Toelichting: Afgelopen schooljaar bereikten wij 10.000 jongeren in ons gebied (11%). Uiteindelijk is het streven om alle jongeren in ons gebied te bereiken. Het tempo waarin we dat realiseren is mede afhankelijk van de ontwikkelingen rondom COVID-19. We zien dat scholen terughoudend zijn in het vastleggen van rondleidingen en gastlessen. Focus komt te liggen op ons virtuele aanbod. Dit breiden we uit en bieden we proactief aan scholen aan.

- Daarnaast vormen de verkiezingen een graadmeter: ons doel is om bij de volgende verkiezingen (in 2023) in de top 3 te komen qua opkomstpercentage. Bij verkiezingen 2019 stond Rijnland op 6^e plaats. Al onze inspanningen de komende jaren zullen erop gericht zijn om het werk van het waterschap verder zichtbaar te maken en om inwoners mede op basis daarvan enthousiast te maken om te gaan stemmen.

We werken aan een digitale transformatie (Van Steensel)

We hanteren consequent het principe 'digitaal voorop'.

Producten, diensten, de wijze van dienstverlening en processen veranderen de komende jaren ingrijpend. De digitale transformatie die Rijnland de komende jaren doormaakt draagt bij aan het realiseren van een groot deel van de tien highlights uit het coalitieakkoord. In 2021 wordt de bestuurlijke visie vastgesteld.

We experimenteren in veel taakgebieden proactief met de digitale transformatie. Het gaat onder meer om het dataportaal in de samenwerking met gemeenten en drinkwaterbedrijven, de overgang van correctief naar risicogestuurd onderhoud en het 'slimmer maken' van processen in de (afval)waterketen, in het watersysteem en bij waterkeringen.

In de periode 2021-2024 zetten we binnen elk bestuursprogramma digitale mogelijkheden in. Daarbij verhogen we de innovatiekracht om digitale ontwikkelingen uit te testen en te implementeren en worden we als organisatie en bestuur wendbaarder om in te spelen op veranderingen.

Tevens zorgen we ervoor dat medewerkers bewuster worden van wat de digitale transformatie van hen vraagt en individueel kan gaan betekenen. We leren van elkaar en van derden en werken nauw samen met andere waterschappen, veelal met een centrale rol van Het Waterschapshuis.

² We baseren dat op de publieksmonitor Waterpeil. Deze monitor brengt het waterbewustzijn van Nederlanders in kaart. Hij loopt vanaf 2015, met tweejaarlijks een steekproef onder ca 2.000 personen in de leeftijd 18+. Initiatiefnemers: Ministerie Infrastructuur en Waterstaat en Unie van Waterschappen. In nauwe afstemming met Rijkswaterstaat, VNG, IPO, Vewin, drinkwaterbedrijven, gemeenten, provincies en waterschappen.

We zijn een goede werkgever (Van Steensel)

Wij kunnen omgaan met verschillen tussen mensen en benutten de meerwaarde van diversiteit in onze organisatie.

De krapte op de arbeidsmarkt is blijvend en zorgt voor innovatief werkgeverschap. Een sleutelbegrip daarbij is 'binden en boeien'. Van de medewerkers wordt verwacht dat zij werken aan de eigen duurzame inzetbaarheid. Enkele van de lopende activiteiten in 2021 zijn:

1. We stimuleren actief de loopbaan van iedere Rijnlander. Sinds 2019 maken we werk van een loopbaanlab om te zorgen voor de juiste persoon op de juiste plaats. Een hulpmiddel hierbij is de strategische personeelsplanning. Benodigde middelen zijn met name de zogeheten frictiepot die bedoeld is voor de transitie van oude naar nieuwe functies door herplaatsing, omscholing, outplacement e.d. om zo in te kunnen spelen op nieuwe ontwikkelingen.
2. We geven een impuls aan de benodigde instroom. Wij halen via een hoogwaardig stage- en traineeprogramma structureel talent binnen. Ook vergroten we het aantal leerwerkplekken van vijf naar acht.
3. We nemen als werkgever onze maatschappelijke verantwoordelijkheid. Wij voldoen aan de participatiewet/quotumwet en bieden daarnaast meerdere werkervaringsplekken aan mensen die verder van de arbeidsmarkt afstaan, zoals drie statushouders.
4. Inclusief werkgeverschap. Wij kunnen omgaan met verschillen tussen mensen en benutten de meerwaarde van diversiteit in onze organisatie.
5. Conform het coalitieakkoord sturen we scherp op het personele budget. Vast personeel boven inhuur heeft de voorkeur, rekening houdend met de in de SPP's vastgestelde flexibele schil.

We zorgen voor betrouwbare, veilige, robuuste ICT (Van Steensel)

We hebben een meer dan adequaat informatieveiligheidsniveau

In het huidige digitale tijdperk is bescherming van informatie een voortdurende opgave. Eind 2020 voldoet Rijnland aan de (verplichte) normen van Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO). De volgende stap is om een risicobenadering op het gebied van info beveiliging te implementeren. Daarmee zijn we al gestart. Zodoende zijn we hard op weg naar volwassenheidsniveau 4.

We gaan zorgvuldig om met ieders privacy

In 2021 zal Rijnland functioneren op het volwassenheidsniveau 3. Aansluitend zal dan de focus worden gericht op het behalen van volwassenheidsniveau 4.

We bieden een soepel werkende (gezamenlijke) ICT-omgeving

De groei in de vraag van de organisatie naar I&A diensten is structureel. Het aantal medewerkers is de afgelopen jaren sterk gegroeid en de verdere digitalisering van ons werk stelt hogere eisen aan de kwaliteit en beveiliging van onze I&A-voorzieningen. Door Corona en het sterk toegenomen thuiswerken is de behoefte aan ICT-middelen sterk gegroeid. Digitale transformatie leidt tot een toename van het aantal business georiënteerde I&A projecten. I&A is een ontwikkeltraject gestart om de genoemde uitdagingen te kunnen realiseren.

We voegen nieuwe functionaliteiten aan de werkplek toe om het tijd- en plaatsonafhankelijke werken verder te ondersteunen. We bouwen door aan een robuuste en beveiligde infrastructuur met de flexibiliteit om aan de klantvraag te kunnen voldoen.

Wij ontwikkelen een innovatieplatform waarop nieuwe ideeën op het gebied van digitale transformatie getoetst kunnen worden. Steeds meer diensten worden ingekocht en daarom zijn regie voering, leveranciers en contractmanagement belangrijke speerpunten.

Verder werken we met andere waterschappen samen in het Waterschapshuis, zorgen voor een continu beschikbaar en storingsvrij netwerk, dragen we bij aan de standaardisering van de waterschapsarchitectuur (Wilma) en maken we werk van Open Data-beleid.

We bevorderen ondernemerschap en publiek-private samenwerking (Kastelein, Fierens)

Vanuit het besef van de groeiende waarde van water wil Rijnland ondernemend besturen, zodanig dat we via andere, nieuwe wegen en samenwerking tot doelmatige(r) oplossing komen voor gezamenlijke opgaven. Zo bereiden we samen met eenieder die wil bijdragen, ons gebied voor op een duurzame toekomst, waar het goed wonen, werken en leven is.

Daartoe faciliteren wij het platform [Value4Water](#). Hiervoor starten we een samenwerking met de Zoet Water Alliantie, een initiatief van onder meer verschillende gemeenten, Delfland, Dunne en Rijnland. We voeren in dit verband pilots en onderzoek uit en rapporteren over de belangrijkste trends en ontwikkelingen met betrekking tot onze opgaven.

Voor de [Groene Cirkels](#) Heineken stellen we een nieuw convenant op. We zijn in overleg met de vier partners (Heineken, Naturalis Biodiversity Center, Wageningen Universiteit en de provincie Zuid-Holland) om gezamenlijke projecten en activiteiten te starten.

Bijvoorbeeld:

- Met Heineken starten we een onderzoek naar een mest- en levensmiddelenvergister (biogascentrale) voor verbetering van de waterkwaliteit en warmteopwekking.
- Met Dunea en Heineken gaan we de zoetwaterbeschikbaarheid op lange termijn onderzoeken.
- Samen met de gemeente Zoeterwoude en de organisatie van ondernemers op het bedrijventerrein Grote Polder brengen we in kaart hoe je een bedrijventerrein of woonwijk klimaatbestendig kunt maken.
- Met de Wageningen Universiteit en een agrarisch bedrijf (Die Barle Farms) onderzoeken we in een praktijksituatie de mogelijkheid om met behulp van een helofytenfilter spoelwater van een melkinrichting te reinigen, waarbij tevens de biodiversiteit in het veenweidegebied toeneemt.

In het project [Nieuw Valkenburg](#) onderzoeken we of aquathermie (voor verwarming van de huizen) en decentrale sanitatie kan worden gerealiseerd.

Samen met de Rijksuniversiteit Leiden ontwikkelen we een multidisciplinair onderzoeksprogramma 'Valuing water: resilient water strategies for resilient societies'. Het onderzoeksvoorstel dragen we ter financiering voor bij de NWO (looptijd 6-8 jaar, budget 5 miljoen euro).

Samen met de RUL, Holland Rijnland en de Stichting Land van Ons starten we een onderzoek naar biodiversiteitsherstel en landgebruik in de Vrouw Vennepolder, bij Oude Ade.

We ronden de implementatie van de Omgevingswet af (Kastelein, Van Steensel)

Het jaar 2021 staat in het teken van de laatste voorbereidingen op de in-werking-treding van de Omgevingswet. We werken zelf al zoveel mogelijk in de geest van de Omgevingswet en participeren in en adviseren over Omgevingsvisies die gemeenten en provincies aan het opstellen zijn. Het WBP6 wordt een programma onder de

Omgevingswet. In 2022 wordt de Waterschapsverordening (die de keur en uitvoeringsregels vervangt) vastgesteld; deze verordening gaat dan onderdeel vormen van de decentrale regels onder de wet. Om te volgen hoe de Omgevingswet door ons wordt ingevuld wordt klanttevredenheid gehanteerd als indicator.

Financieel

BOD, € mln	2020	2021	2022	2023	2024	Totaal 2021-2024
Bruto investeringen	3,1	3,1	0,9	0,9	0,9	6
Exploitatiekosten incl. kap.lasten	34,2	37,5	38	38	38	152

Investeringsen

De investeringsuitgaven in 2021 zijn met name voor huisvesting (€ 1,0 mln), ICT (€ 0,9 mln), Gemeenlandshuis Spaarndam (€ 0,7 mln) en laadpalen voor elektrische auto's (€ 0,5 mln).

Exploitatie 2021

De belangrijkste exploitatiekosten 2021 zijn: bestuur, bestuursondersteuning, externe communicatie en bestuurlijke en juridische zaken (€ 10,0 mln), heffen en invorderen BSGR (€ 7,0 mln), interne faciliteiten incl. autolease (€ 6,3 mln), comptabiliteit, control en financieel beleid (€ 4,0 mln), personeel en organisatie (€ 3,6 mln), centraal management (€ 2,1 mln), gebiedsgerichte plannen (€ 2,0 mln) en calamiteitenplan en -zorg (€ 1,3 mln). De kosten voor huisvesting, informatisering en automatisering/Gis (€ 16,1 mln) zijn toegerekend aan teams en doorverdeeld naar alle programma's.

Ontwikkeling

De exploitatiekosten in 2021 zijn € 3,3 mln hoger t.o.v. de programmabegroting 2020. De belangrijkste ontwikkelingen zijn:

- Lagere begrote dividendopbrengst, +€ 1,4 mln
- Hogere doorbelaste personeels- en I&A-kosten, +€ 1,4 mln
- Lagere invorderingsopbrengsten door invoering kosteloze herinnering, +€ 0,3 mln
- Bijdrage waterbewustzijn (coalitieakkoord) en hogere kosten BSGR, +€ 0,2 mln

10 Financiële uitwerking

Portefeuillehouder: Marco Kastelein
Concerncontroller: Peter Waij

Hieronder volgt de financiële uitwerking van dit meerjarenperspectief 2021-2024 en de programmabegroting 2021. We houden daarbij vast aan de doelen uit het

[Coalitieakkoord](#):

- We maken zorgvuldige afwegingen, die uitlegbaar, weloverwogen en volhoudbaar zijn
- We zorgen ervoor dat de lasten betaalbaar blijven: in deze bestuursperiode, in de volgende bestuursperiodes en voor onze (klein)kinderen
- We zorgen ervoor dat de schulden beheersbaar blijven (we in control zijn)

[We zorgen voor een verantwoorde lastendrukontwikkeling...](#)

Lastendrukontwikkeling volgens coalitieakkoord

- We realiseren een verantwoorde ontwikkeling van de lastendruk (lastendruk is het bedrag dat door belastingen moet worden opgebracht), van: 4,7%-4,7%-1,9%-1,9% in de periode 2020 t/m 2023.
- Voor 2024 is de lastendruk nu berekend op 5,3%, met name als gevolg van hogere afschrijvingskosten van met name de awzi's Zwanenburg en Alphen aan den Rijn. Bij het 'Midterm' in het voorjaar 2021 wordt opnieuw gekeken naar de exploitatie uitgaven om te komen tot een 2%-scenario in 2024.
- De lastendrukontwikkeling voor de watersysteemtaak is gemiddeld 2,5% per jaar, onder meer voor het klimaatbestendig inrichten van het watersysteem, en voor de zuiveringstaak hoger: om de grote opgaven zoals de noodzakelijke grote vervangings- en moderniseringsopgave te kunnen aanpakken.

[... met een beperkte toename van de tarieven](#)

De lastendrukstijging resulteert de in onderstaande tarieven:

Belastingtarieven (€)		2020	2021	2022	2023	2024	Verskil 2021 t.o.v. 2020	
							€	%
1	Ingezetenensomslag per woonruimte	105,60	109,00	110,90	112,60	112,80	3,40	3,2%
2	Omslag gebouwd van de WOZ-waarde	0,0227%	0,0217%	0,0213%	0,0212%	0,0211%	-0,0010%	-4,2%
3	Omslag ongebouwd overig per ha.	84,50	86,90	89,70	92,00	93,10	2,40	2,8%
4	Omslag wegen per ha.	422,50	434,50	448,50	460,00	465,50	12,00	2,8%
5	Omslag natuur per ha.	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	0,00	0,0%
6	Zuiveringsheffing per v.e.	61,30	64,60	64,75	65,25	70,70	3,30	5,4%
7	Verontreinigingsheffing per v.e.	61,30	64,60	64,75	65,25	70,70	3,30	5,4%

Toelichting

De tarieven 2021 zijn na VV-vaststelling 18-11-2020 definitief. Die voor 2022 en later zijn een voorlopige raming. Belangrijkste ontwikkelingen:

- Als gevolg van de Corona-pandemie is rekening gehouden met een afname van het aantal vervuilingseenheden zuiveringsheffing en minder toename van het aantal woonruimen ten opzichte van 2020 door meer kwijtschelding en oninbaar en minder vervuilingseenheden bij bedrijven.
- Daling van het tarief gebouwd, vooral het gevolg van een stijging van de WOZ-waarden. Het tarief is een percentage van de WOZ-waarde, waardoor een lager tarief volstaat om eenzelfde bedrag op te brengen.

Een nadere toelichting vindt u in bijlage 1.

[...en van de praktijksituaties](#)

De lasten voor de inwoners en bedrijven nemen minder toe dan de lastendrukstijging, doordat de belastingen in 2021 worden opgebracht door een groter aantal belastingeenheden (door nieuwbouw/groei) en door WOZ-waardestijging. Een meerpersoonshuishouden in een koophuis met een WOZ-waarde van € 200.000 betaalt bijvoorbeeld 3,4% meer dan in 2020. Dat is 11 euro, over het hele jaar gerekend.

Onderstaande tabel geeft een aantal voorbeelden van praktijksituaties.

Praktijksituaties (€)		2020	2021	2022	2023	2024	Verschil 2021 t.o.v. 2020	
							€	%
1	Eenpersoonshuishouden, geen eigenaar	167	174	176	178	184	7	4,0%
2	Meerpersoonshuishouden, geen eigenaar	290	303	305	308	325	13	4,6%
3	Meerpersoonshuishouden, woning WOZ-waarde € 200.000	335	346	348	351	367	11	3,4%
4	Procesindustrie, WOZ-waarde € 30 mln, 1.400 v.e.	92.618	96.950	97.040	97.704	105.316	4.332	4,7%
5	Groothandel, WOZ-waarde € 2,4 mln, 10 v.e.	1.157	1.167	1.159	1.161	1.214	10	0,9%
6	Klein bedrijf, WOZ-waarde € 600.000, 3 v.e.	320	324	322	323	339	4	1,3%
7	Agrarisch bedrijf, WOZ-waarde € 3,48 mln, 40 ha, 3 v.e.	4.352	4.425	4.523	4.613	4.671	72	1,7%
8	Gastuinbouwbedrijf, WOZ-waarde € 420.000, 3 v.e.	279	285	284	285	301	6	2,1%
9	Natuurgebied, opp. 10 ha.	40	40	40	40	40	0	0,0%

Toelichting

- Afhankelijk van zijn situatie kan een belastingplichtige worden aangeslagen voor een ingezetenendeel, één of meer vervuilingseenheden, een deel gebouwd en/of een deel ongebouwd/natuur. Hierdoor is bijna geen enkele praktijksituatie hetzelfde.
- Stijging in voorbeeld 4 (procesindustrie) is het gevolg van stijging zuiveringsheffing. De overige stijgingen worden toegelicht in bijlage 1. Daar vindt u ook voorbeelden waarin het effect van de WOZ-waarestijging is meegerekend.

We verbeteren de schuldenpositie

We nemen ruim € 30 mln meer in exploitatie (minder lenen)

In de afgelopen bestuursperiode zijn maatregelen genomen om de schuldenpositie verder te verbeteren. We zetten dit beleid voort. Dit betekent onder meer dat we jaarlijks € 2,4 mln projecturen watergebiedsplannen in de exploitatie opnemen. Effect: € 10 mln minder schuld in 2024. Daarnaast zetten we vanaf 2020 een aantal extra stappen:

- We brengen geleidelijk meer projecturen in de exploitatie van structureel € 1 mln in 2020, oplopend naar structureel € 4 mln vanaf 2023, zoals afgesproken in het coalitieakkoord. Het effect daarvan is € 13 miljoen minder schuld in 2025.
- We zetten enkele geactiveerde kosten over naar de exploitatiebegroting, voor ICT, verkennend onderzoek- en advies waterketen en de bijdrage voor de waterschapsverkiezingen. Effect: € 7,6 mln minder schuld in 2025.

Resultaat: schuldenpositie is conform coalitieakkoord

De indicatoren voor een houdbare schuld blijven binnen de afspraken van het coalitieakkoord:

- Absolute schuld – De schuld stijgt van € 586 mln (begin 2021) naar € 708 mln (begin 2024) en € 742 mln (eind 2024), en blijft daarmee conform het coalitieakkoord (max. € 743 mln 2024).
- Relatieve schuld – De schuldenpositie (schuld gedeeld door de jaarlijkse belastingopbrengst) is 272% in 2021 en stijgt daarna, uitkomend op 301% in 2024. Na een uiteindelijk daling resulteert dat in 300% in 2027, rekening houdend met een lastendrukstijging van ten minste 4,7% in 2024 en 2025.
- Aandeel kapitaallasten – Het totaal van rente en afschrijving is in 2021 26% van de belastingopbrengst, stijgend naar 30% in 2024 (coalitieakkoord: max. 34%).

We investeren in deze regio: met bijna € 0,5 miljard aan investeringsprojecten ...

Rijnland raamt in de hele MJP-periode 2021-2024 voor € 444 mln aan investeringsprojecten, dit is exclusief de baggerwerken.

Bruto investeringen, € mln	2020	2021	2022	2023	2024	Totaal 2021-2024
Waterveiligheid	21,8	21,5	24,8	25,6	28,2	100,0
Voldoende water, excl. bagger	28,6	22,0	24,8	24,7	24,9	96,4
Schoon en gezond water	7,4	6,8	7,3	7,8	7,8	29,7
Waterketen	43,6	30,8	65,3	58,6	57,1	211,8
BOD	2,0	3,1	0,9	0,9	0,9	5,7
Totaal bruto investeringen	103,3	84,1	123,1	117,5	118,9	443,6

Uitvoerbaar investeringsniveau in 2021: € 75 mln

De raming voor 2021 bedraagt € 84 mln, excl. baggerwerk. De verwachte realisatie daarvan is € 75 mln, rekening houdend met een concern brede korting voor het

verwachte jaarlijkse aandeel projecten dat vertraging oploopt door externe oorzaken (10% op onderhanden werk en 25% op toekomstig werk).

We streven ernaar om in het eerste MJP/begrotingsjaar zo min mogelijk ramingen op te nemen voor 'toekomstig werk': dit zijn de investeringsprojecten die nog door de VV moeten worden vastgesteld door middel van een krediet. Het aandeel toekomstig werk in de eerste jaarschijf is weer verder gedaald, van € 14,2 mln (2020) naar € 6,6 mln (2021). In bijlage 11 ziet u welke investeringsprojecten dat betreft, bij het overzicht van alle investeringsprojecten (met toelichting onderaan).

... en € 0,9 miljard vanuit de exploitatiebegroting

De exploitatiekosten in de periode 2021-2024 bedragen € 922 mln. Voor 2021 betekent dit een exploitatiebegroting van per saldo € 218 mln. De belangrijkste vaste lasten zijn: de bedrijfsvoeringsmiddelen (€ 100 mln), zoals de slibverwerking en de kosten voor energie en grondstoffen; personeel (€ 72 mln); en kapitaallasten (€ 57 mln). Daar staat een aantal structurele opbrengsten tegenover. Een nader overzicht, incl. de minder- en meerkosten ten opzichte van de begroting 2020, vindt u in bijlage 4.

Besparingen € 3 mln/jaar

In dit MJP zetten we de jaarlijkse besparing van € 1 mln op efficiency en € 2 mln op personeelskosten voor projecten structureel door.

Exploitatie incl. kap.lasten, € mln	2020	2021	2022	2023	2024	Totaal 2021-2024
Waterveiligheid	26,2	27,6	28	29	31	116
Voldoende water, incl. baggeren	53,6	60,0	61	69	71	262
Schoon en gezond water	10,4	11,1	12	12	13	47
Waterketen	82,9	81,7	83	86	94	345
BOD	34,2	37,5	38	38	38	152
Totaal exploitatie	207,3	218,0	222	235	247	922

Na verwerking van mutaties in de bestemmingsreserves komt de exploitatiebegroting uit op € 218,4 mln.

We gaan verstandig om met de reserves

We zetten de egaliseringsreserves in voor het reguleren van een gelijkmatige lastendrukontwikkeling. De inzet 2021 is € 3,1 mln. Eventuele meeropbrengsten uit de belastingheffing zetten we in voor verdere beheersing van de schuldenlast. Voor de algemene reserves handhaven we de vastgestelde ondergrens als weerstandvermogen in verband met risico's (5% van netto exploitatiekosten vóór egalisatie, in 2021: € 10,9 mln). Meer over het verloop van de reserves vindt u in bijlage 2.

Samenvattende tabel

De volgende tabel geeft een specificatie per jaar van de kentallen die in dit hoofdstuk zijn besproken:

€ mln	2020	2021	2022	2023	2024	Totaal 2021-2024
Exploitatie excl. kap.lasten	152,4	161,1	163	173	177	675
Kapitaallasten	54,9	56,9	58	62	70	247
Exploitatie lasten	207,3	218,0	222	235	247	922

Inzet bestemmingsreserves	1,4	0,4	2	-4	-4	-6
Inzet egalisereserves	-3,0	-3,1	-4	-7	-8	-22
Belastingopbrengst (lastendruk)	205,7	215,3	219	224	236	894

Ontwikkeling lastendruk	4,7%	4,7%	1,9%	1,9%	5,3%
Aandeel kap.lasten/lastendruk	27%	26%	27%	28%	30%
Schuld 1 jan*	566	586	611	671	708
Schuld- % van belastingopbrengsten	275%	272%	278%	300%	301%

* Schuld 2020 geactualiseerd

11 Risicoparagraaf

In dit hoofdstuk staan de belangrijkste risico's voor Rijnland de komende jaren. Ze zijn ingedeeld volgens de gangbare categorieën van strategische, interne en externe risico's. De bijbehorende restrisico's en hoe Rijnland daarmee omgaat, ook in relatie tot het weerstandsvermogen, staan in bijlage 3.

a. Strategische, vrijwillig geaccepteerde risico's

Deze risico's kunnen Rijnlandse strategie (WBP5, coalitieakkoord e.d.) zowel positief als negatief beïnvloeden.

- *Maatschappelijke impact niet altijd helder*
Voor meerdere lopende trajecten, zoals biodiversiteit, KRW3, de klimaatadaptie en de circulaire economie, heeft het bestuur de keuze voor een bredere rolopvatting. De gevolgen van dergelijke scenario's zullen linksom of rechtsom inspanningen betekenen, eventueel met gevolgen voor de lastendruk en schuldenpositie. Van mogelijke Rijnlandse inspanningen voor maatschappelijke opgaven is niet altijd bij voorbaat duidelijk in hoeverre die een significante impact hebben. Ook is sprake van risico's in de samenwerking (veel uiteenlopende belanghebbenden) en de mate van impact in relatie tot de inzet van middelen. Dergelijke risico's willen we zoveel mogelijk beheersen door het nieuwe of aangepaste beleid uit de BOB- en andere trajecten slim uit te rollen, met een weloverwogen mix tussen publieke waarde, draagvlak en kostenbeheersing.
- *Voorgenomen beleid deels nog niet voldoende in concrete uitvoeringsmaatregelen en euro's vertaald*
Ook van het huidige beleid is de doorvertaling nog niet altijd volledig uitgekristalliseerd. Een derde deel van de investeringsprojecten bestaat uit zogeheten toekomstig werk, waaronder de watergebiedsplannen en stelposten assetmanagement. Deze werken worden de komende tijd vertaald naar concrete investeringsprojecten die de hoogte van de raming rechtvaardigen.
- *Huidige financiële kaders na 2024 moeilijk houdbaar*
De financiële gevolgen van recente bestuurlijke besluiten worden na 2024 zichtbaar. Een doorkijk leert dat de lastendrukstijging dan boven de huidige financiële kaders gaat uitvallen. In de midterm review in het voorjaar 2021 komt het college met onder meer een 2%-lastendrukscenario vanaf 2024, inclusief antwoord op de vraag of het huidige weerstandsvermogen na 2024 voldoende robuust is.

b. Interne, te voorkomen risico's

Deze risico's zijn in principe beheersbaar en te vermijden. Het bekendste voorbeeld zijn de continuïteitsrisico's in routinematige operationele processen, zoals de betrouwbaarheid en bedrijfszekerheid van de Rijnlandse assets.

- *Intern moeten we qua beheer en onderhoud de basis beter op orde krijgen*
Rijnland heeft expliciete resultaatverplichtingen voor een betrouwbaar watersysteem en zuiveringsproces. Niet voor niets stelt het coalitieakkoord dat investeren in onze kerntaken voorop blijft staan. De komende jaren is een betere mix tussen correctief en risicogestuurd preventief onderhoud noodzakelijk, gezien de nog steeds oplopende kosten voor (nood)reparaties en herstel. In principe wordt dit risico beheerst door een geleidelijk aan professionelere organisatie voor onderhoud en asset management. Onder leiding van de directie is de organisatie hier druk mee bezig. Het resultaat is

simpelweg de begroting ieder jaar waarmaken.

c. Externe, niet te beïnvloeden risico's

Deze risico's bevinden zich grotendeels buiten de Rijnlandse invloedssfeer. We moeten voorbereid zijn op onverwachte, nauwelijks te voorspellen externe risico's

- Ingrijpende stroomstoringen, ernstige hacks, hoosbuien, leidingbreuken, aanhoudende droogte, ongewenste stoffen in oppervlaktewater, maar ook kleinere zaken zoals uitval van ICT-systemen, maken steeds vaker deel uit van de dagelijkse realiteit en doen een beroep op ieders veerkracht en weerbaarheid en bijbehorende herprioriteringen. Ook het verdere verloop van de pandemie beïnvloedt de reguliere bedrijfsvoering. Redenen voor Rijnland om calamiteitenoefeningen en herstelwerkzaamheden van frequent terugkerende opschalingen te begroten voor circa € 1,0 mln.
- Marktrisico's kunnen zich voor doen op de kapitaalmarkt ('kan de rente nog verder dalen of gaat deze juist omhoog?') en de arbeidsmarkt (schaarste op meerdere deelterreinen, vergrijzing).
- Van belang is ten slotte de verwachting dat 80% van de Rijnlandse activiteiten 'gewoon' goed zal gaan en de overige soms extra aandacht behoeven. Het laat onverlet dat de organisatie 100% alert is. En moet blijven.

Een mix van een extern en intern risico is het werken in coronatijden. Hoewel de Rijnlandse organisatie in 2020 veerkrachtig heeft gefunctioneerd, zijn er grenzen aan thuiswerken en beperkt aanwezig zijn op kantoor. De voorbereiding van projecten of het uitwerken van nieuw beleid lenen zich bijvoorbeeld minder goed voor videobellen en vergen een dialoog en discussie in een fysieke omgeving. De uitwerking hiervan verloopt trager dan we zouden willen, zodat we roeien met de riemen die we hebben. Het laat onverlet dat het reguliere werk voor 100% door blijft gaan.

d. Restriscio's

Overzicht van restriscio's:

in bijlage 3 staan de overgebleven risico's beschreven.

Ondergrens algemene reserves

De ondergrens voor de algemene reserves is bestuurlijk vastgesteld op 5% van de jaarlijkse exploitatiekosten voor egalisatie. Op basis van de huidige inzichten verwacht het college dat deze ondergrens voor de komende vier jaar een adequate buffer is voor het opvangen van eventuele financiële gevolgen van restriscio's. De financiële gevolgen na 2024 liggen gemiddeld hoger dan de huidige inflatie. Een doorrekening over tien jaar strekt tot de aanbeveling.

Bijlage 1. Hoe komen we van kosten tot tarieven?

A. Schematisch

Onderstaande tabel geeft weer hoe de kosten worden toegedeeld naar de belastingcategorieën. De omvang van de op te brengen belastingen, gedeeld door het aantal belastingeenheden bepaalt het tarief.

A. Kosten Bedragen in € 1.000	Kosten	Toedeling naar categorie					
	Totaal	Ingezetenen 50%	Gebouwd 43,6%	Ongebouwd 6,3%	Natuur 0,1%	Zuiverings- heffing	Verontreinigings- heffing
Watersysteembeheer	114.289	57.144	49.830	7.200	114		
Zuiveringsbeheer	96.356					96.356	
Belangencategoriekosten heffen, invorderen, verkiezingen	7.806	1.417	3.636	85	13	2.655	
Totaal kosten	218.450	58.561	53.466	7.285	127	99.011	

B. Mutaties							
Egalisatiereserves zuiveringsheffing	690-					690-	
Egalisatiereserve omslagtarieven	-2.438	1.840-	557-	5-	36-		
Overheveling verontr.hef. naar		258-	225-	33-	1-		517
Totaal belastingen	215.322	56.462	52.683	7.247	91	98.321	517

C. Belastingeenheden							
Aantal		518.000	242.780.000	83.400	22.700	1.522.000	8.000
Eenheid		Woonruimtes	€ WOZ-waarde	Hectare	Hectare	Vervuilingseenheden	

D. Tarieven = totaal op te brengen belastingen (B) / aantal belastingeenheden (C)							
2021		109,00	0,0217%	86,90	4,00	64,60	64,60
2020		105,60	0,0227%	84,50	4,00	61,30	61,30
Verschil		3,2%	-4,4%	2,8%	0%	5,4%	5,4%

B. Uitleg ontwikkelingen

Totale lastendrukontwikkeling: +4,7%

De totale belastingopbrengst (lastendruk) bedraagt € 215 mln, en stijgt met 4,7% t.o.v. 2020. De ontwikkeling van de afzonderlijke tarieven wijkt hiervan af. Dit wordt uitgelegd in deze bijlage.

Hoe kan het dat de tarieven zich verschillend ontwikkelen?

De stijging (of daling) van de afzonderlijke tarieven per belastingcategorie hangt af van:

- de kostenontwikkeling bij de beide afzonderlijke waterschapstaken: het watersysteembeheer en het zuiveringsbeheer;
- het bedrag dat gestort of onttrokken wordt uit de egalisatiereserve van de desbetreffende belastingcategorie;
- de toe- of afname van het aantal belastingeenheden per belastingcategorie. Het tarief daalt als het bedrag, dat een belastingcategorie moet opbrengen, wordt verdeeld over een groter aantal belastingeenheden (en het tarief stijgt bij een vermindering van het aantal belastingeenheden).

Hoe ontwikkelen de tarieven zich in 2021? (Zie ook: tarieventabel, hoofdstuk 10)

- De zuiveringsheffing stijgt, m.n. door hogere kosten, lagere inzet uit de egalisatiereserve categorie zuiveringsheffing en minder vervuilingseenheden door Corona-pandemie (effect Corona op tarief: € 0,94)
- De ingezetenenomslag stijgt door hogere kosten en minder groei woonruimten door Corona-pandemie (effect Corona op tarief: € 0,47). Die worden gedeeltelijk gecompenseerd door een hogere inzet uit de egalisatiereserve categorie ingezetenen.
- De omslag 'ongebouwd overig' stijgt, als gevolg van toenemende kosten watersysteembeheer, deels gecompenseerd door met name meer ha. aan wegen. De omslag 'natuur' blijft ongewijzigd.
- Het tarief gebouwd daalt, vooral als gevolg van WOZ-waardeontwikkeling en groei (nieuwbouw). Toelichting: de omslag gebouwd is een percentage van de WOZ-waarde. Dat betekent dat als de WOZ-waarde stijgt, om eenzelfde bedrag op te

brengen een lager tarief volstaat. In deze begroting is rekening gehouden met 9% WOZ-waardestijging (8% waardeontwikkeling en 1% groei).

Rekenvoorbeeld:

Op te brengen door belastingcategorie gebouwd (netto kosten gebouwd, na egalisatie, in € mln)	52,7	52,7	52,,7
Totale WOZ-waarde in € mln: Conform Programmabegroting 2021	242.780		
Excl. groei (1%) en incl. waardestijging (8%)		240.553	
Excl. groei en waardestijging			222.734
Tarief gebouwd (in % van WOZ-waarde)	0,0217%	0,0219%	0,0237%

Wat betekent dat voor praktijksituaties?

Praktijksituaties zijn altijd een mix van toepassing van verschillende heffingen. Afhankelijk van zijn situatie kan een belastingplichtige worden aangeslagen voor een ingezetendeel, één of meer vervuilingseenheden, een deel gebouwd en/of een deel natuur. Hierdoor is bijna geen enkele praktijksituatie hetzelfde. In 2021 stijgen de heffingen voor de zuiveringstaak (zuiverings- en verontreinigingsheffing) met 5,4%. Dat betekent dat praktijksituaties waarin het aandeel zuiveringsheffing relatief groot is te maken krijgen met hogere bijdragen. De heffingen voor de watersysteemtaak vertonen een meer gemengd beeld. Bij elkaar geeft dat het volgende effect op een aantal voorbeeld-praktijksituaties (zie ook hoofdstuk 10):

Praktijksituaties (€)	2020	2021	Verschil 2021 t.o.v. 2020	
			€	%
1 Eenpersoonshuishouden, geen eigenaar	167	174	7	4,0%
2 Meerpersoonshuishouden, geen eigenaar	290	303	13	4,6%
3 Meerpersoonshuishouden, woning WOZ-waarde € 200.000	335	346	11	3,4%
4 Procesindustrie, WOZ-waarde € 30 mln, 1.400 v.e.	92.618	96.950	4.332	4,7%
5 Groothandel, WOZ-waarde € 2,4 mln, 10 v.e.	1.157	1.167	10	0,9%
6 Klein bedrijf, WOZ-waarde € 600.000, 3 v.e.	320	324	4	1,3%
7 Agrarisch bedrijf, WOZ-waarde € 3,48 mln, 40 ha, 3 v.e.	4.352	4.425	72	1,7%
8 Glastuinbouwbedrijf, WOZ-waarde € 420.000, 3 v.e.	279	285	6	2,1%
9 Natuurgebied, opp. 10 ha.	40	40	0	0,0%

Toelichting ontwikkeling per praktijksituatie

- Ontwikkeling situaties 1 en 2 zijn het gevolg van de stijgende zuiveringsheffing en ingezetenenomslag. Ontwikkeling situatie 3 idem, bij daling van omslag gebouwd.
- Ontwikkeling situatie 4 is het resultaat van de stijgende zuiveringsheffing (groot aandeel) en daling van omslag gebouwd.
- Bij situaties 5 en 6 heft de daling van omslag gebouwd de stijging zuiveringsheffing grotendeels op. Hetzelfde geldt voor situatie 7, bij een hoger tarief ongebouwd.
- Ontwikkeling situatie 8 is m.n. het gevolg van de stijgende zuiveringsheffing.
- Situatie 9 blijft gelijk, door ongewijzigd tarief natuur.

Wat is per saldo het effect van de stijging van de WOZ-waarde?

De tabel met praktijksituaties hierboven vergelijkt een belastingplichtige die in 2021 nieuw in de situatie komt, met een belastingplichtige die in 2020 nieuw in die situatie kwam. Echter: wie in dezelfde situatie blijft en het eigendom houdt van een eigen koopwoning en/of bedrijfspand, krijgt tegelijk te maken met een stijgende WOZ-waarde. Wat is dan, bij een dalend tarief gebouwd, per saldo het effect? Hieronder volgen dezelfde voorbeeld-praktijksituaties, waarin de WOZ-waardestijging is meegerekend.

Voorbeeldpraktijksituaties waarin stijging WOZ-waarde is meegerekend (8 %)

Voorbeeld praktijksituaties (€) incl. WOZ-ontwikkeling	2020	2021	Verschil 2020 t.o.v. 2019	
			€	%
1 Eenpersoonshuishouden, geen eigenaar	167	174	7	4,0%
2 Meerpersoonshuishouden, geen eigenaar	290	303	13	4,6%
3 Meerpersoonshuishouden, woning WOZ-waarde € 200.000	335	350	15	4,4%
4 Procesindustrie, WOZ-waarde € 30 mln, 1.400 v.e.	92.618	97.471	4.853	5,2%
5 Groothandel, WOZ-waarde € 2,4 mln, 10 v.e.	1.157	1.208	52	4,5%
6 Klein bedrijf, WOZ-waarde € 600.000, 3 v.e.	320	334	15	4,6%
7 Agrarisch bedrijf, WOZ-waarde € 3,48 mln, 40 ha, 3 v.e.	4.352	4.485	133	3,1%
8 Glastuinbouwbedrijf, WOZ-waarde € 420.000, 3 v.e.	279	292	13	4,7%
9 Natuurgebied, opp. 10 ha.	40	40	0	0,0%

Toelichting: in deze tabel is in alle situaties uitgegaan van de gemiddelde WOZ-waardestijging (8%). De WOZ-waardestijging is in werkelijkheid per situatie verschillend.

C. Verantwoording van kostentoedeling en -toerekening

Hieronder volgt de wijze waarop Rijnland de netto kosten toerekent naar producten en toedeelt naar belastingcategorieën.

A. Toerekening van kosten en opbrengsten naar beheer- en beleidsproducten

De administratie van Rijnland is ingericht volgens de voorgeschreven productindeling van de Unie van Waterschappen (de BBP-structuur). De Rijnlandse bestuursprogramma's zijn verdeeld in tactische doelen, waarbij alle kosten en opbrengsten binnen een tactisch doel verder worden verdeeld naar (BBP-)beheerproducten. Op deze manier past Rijnland het verdelingsmodel van de Unie integraal toe. Deze eenduidige verdeelmethode maakt een goede bedrijfsvergelijking tussen de waterschappen mogelijk.

Het verdelingsmodel is als volgt:

- We verantwoorden de kosten en opbrengsten, waarvan duidelijk is op welk beheerproduct en tactisch doel ze betrekking hebben, direct op dat betreffende beheerproduct en tactisch doel.
- We rekenen de kosten en opbrengsten van een drietal *ondersteunende* beheerproducten eerst toe naar de stafdelingen en teams. De ondersteunende beheerproducten zijn: 'Huisvesting', 'Informatiebeleid en Automatisering' en 'Centrale (ge)grafische informatie'.
- Rijnland verzamelt de kosten en opbrengsten die niet direct op een beheerproduct betrekking hebben in eerste instantie per stafafdeling en team en rekent die vervolgens toe aan de ondersteunende- en beheerproducten, op basis van de ureninzet (directe productieve uren x tarief).
- De ondersteunende beheerproducten comptabiliteit, meerjarenraming/begroting en bestuursrapportages worden verdeeld naar de beheerproducten op basis van kosten. Alle overige ondersteunende beheerproducten op basis van uren.

Aan de hand van vastgestelde verdeelsleutels worden uiteindelijk alle kosten en opbrengsten van de beheer- en beleidsproducten per tactisch doel doorbelast naar enerzijds de bestuursprogramma's en anderzijds de twee taken: watersysteembeheer en zuiveringsbeheer. Beheerproducten en tactische doelen die specifiek voor één taak worden uitgevoerd drukken voor 100% op deze taak. Producten en tactische doelen die bijdragen aan het realiseren van beide taken worden op basis van aandachtsintensiteit toegerekend. Voor de verdeling van de beleidsproducten en belastingcategorieën over de programma's wordt verwezen naar bijlage 7.

B. Kostentoedeling naar de belastingcategorieën

Door de wijziging van het belastingstelsel in 2009 is de toedeling van de kosten en opbrengsten over de belastingsoorten gewijzigd. De voormalige taken 'waterbeheersing' en 'waterkeringbeheer' worden nu samen met het passieve deel van

‘waterkwaliteitsbeheer’ omgeslagen in de *watersysteemheffing*. De zuiveringstaak wordt bekostigd uit de *zuiveringsheffing*.

De kosten van de taak watersysteembeheer worden toegerekend naar de desbetreffende belastingcategorieën, met behulp van de percentages uit de kostentoedelingsverordening. Een bijzondere positie nemen de belangencategoriekosten in, dit zijn: heffen, invorderen en verkiezingen. De kosten hiervan worden rechtstreeks toegerekend aan de betrokken belastingcategorieën, op basis van het kostenveroorzakingsbeginsel. Zo zijn onder meer de kosten van de nieuwe bestuursverkiezingen volledig toegerekend naar de categorie ingezetenen (rekening houdend met een verdeling over de twee taken) en de WOZ-kosten naar de categorie gebouwd. Rekening is gehouden met de actualisatie van de kostentoelelingsverordening 2019.

Conform de wetgeving die inging in 2009 wordt de opbrengst van de directe lozers (verontreinigingsheffing) ten gunste gebracht van de taak watersysteembeheer en met behulp van de percentages uit de kostentoedelingsverordening toegerekend naar de desbetreffende belastingcategorie.

Bijlage 2. Reserves: verloop van mutaties en saldi

Egalisatiereserves: € 0,4 mln saldo in 2024

Het verloop van onttrekkingen en saldi van de egalisatiereserves 2021 t/m 2024 is:

Verloop egalisatie-reserves, € mln	Saldo 1-1-2021	Mutaties				Saldo 31-12-2024
		2021	2022	2023	2024	
Omslag ingezetenen	9,9	-1,8	-2,0	-2,3	-3,7	0,0
Omslag gebouwd	8,1	-0,6	-1,7	-2,5	-3,3	0,0
Omslag ongebouwd	0,4	0,0	0,0	-0,1	-0,3	0,0
Omslag natuur	0,5	-0,04	-0,04	-0,04	-0,05	0,4
Zuiveringsheffing	3,5	-0,7	0,0	-2,2	-0,5	0,0
Totaal	22,3	-3,1	-3,8	-7,2	-7,8	0,4

Algemene reserves: voldoende weerstandvermogen

De ondergrens van de algemene reserves is bepaald op 5% van de begrote jaarlijkse netto-exploitatiekosten (voor egalisatie). Als gevolg van de toename van de netto exploitatiekosten is vanaf 2021 rekening gehouden met het bijstorten in de algemene reserves ten laste van de exploitatiebegroting. Het saldo van de algemene reserves op 31-12-2021 is € 10,9 mln en € 12,2 mln op 31-12-2024.

Verloop van reserves en voorzieningen

	2017	2018	2019	2020 ¹⁾	2021	2022	2023	2024
Algemene reserves	10,5	10,5	10,5	10,5	10,9	11,2	11,5	12,2
Egalisatiereserves	33,2	36,3	27,6	22,3	19,2	15,4	8,2	0,4
Overige bestemmingsreserves ²⁾	16,0	21,8	37,2	38,6	38,5	39,9	35,4	31,0
Voorzieningen ³⁾	6,2	6,6	7,5	7,4	7,3	7,3	7,3	7,2
Totaal	65,9	75,2	82,7	78,7	75,9	73,8	62,4	50,8

1) Uitkomsten van de buraps 2020 zijn meegerekend

2) Grotendeels bestemmingsreserve baggerwerken

3) Grotendeels wachtgeld en pensioenvoorziening dagelijks bestuur

Bijlage 3. Restrisico's en weerstandsvermogen

In aansluiting op de risicoparagraaf (hoofdstuk 11) volgt hieronder een overzicht van de restrisico's. Het college acht deze begroting en de weerstandscapaciteit voldoende robuust om de eventuele gevolgen van de restrisico's te kunnen dekken, hoewel door de coronapandemie de bandbreedte van zekerheid groter is dan afgelopen jaren.

	Omschrijving restrisico (met portefeuillehouder)	Mogelijke beheersmaatregelen 2021 plus evt. consequenties weerstandscapaciteit
1	<i>Hogere onderhoudskosten dan begroot (Fierens, Langeslag, Van Steensel)</i> In 2020 liep het correctief onderhoud wederom op. Hoewel kritische assets of delen ervan inmiddels adequaat risicogestuurd kunnen worden onderhouden, gebeurt het onderhoud van minder kritische assets overwegend correctief.	Het vergt een nadere professionalisering om te komen tot een weloverwogen mix van correctief en preventief onderhoud. Een helder overzicht, gecombineerd met professionele inzichten en een consequente sturing zullen geleidelijk aan het onderhoud weloverwogen risicogestuurd maken.
2	<i>Hogere personeelskosten dan begroot (Van Steensel)</i> De kans bestaat dat het personele budget over 2021 niet toereikend is. Uitdagingen zijn onder meer: • De definitieve hoogte van de pensioenpremie is ten tijde van de begrotingsvaststelling nog niet bekend en de Cao-onderhandelingen zijn nog niet afgerond. • De mate van thuiswerken en de (al of niet opgelegde) gevolgen hiervan voor de reiskostenvergoedingen en eventuele thuiswerkvergoedingen en -voorzieningen. • Vergrijzing /verloop Gedurende de komende tien jaar zal circa twee derde van het personeel moeten worden vervangen, met name door natuurlijk verloop.	Ook in 2021 stuurt Rijnland actief op de loonsom, rekening houdend met strategische personeels-plannen en de afgesproken resultaten in deze begroting. Ieder kwartaal of eventueel eerder wordt ingegaan op de afstemming tussen personele mutaties en afgesproken doelen. Directie en college erkennen dat vaker sprake is van een ingewikkelde puzzel, die evenwel binnen de gestelde kaders nog steeds kan worden gelegd. Door werk te maken van recruiting en opvolgingsmanagement verwacht Rijnland de in- en uitstroom in goede banen te leiden – enkele uitzonderingen daargelaten. Dit gebeurt onder meer door intern opleiden van kritische functies en gebruikmaken van meester-gezel-constructies. Ten slotte verbetert en stimuleert de organisatie enkele administratieve regels.
3	<i>Meer of minder belastingopbrengsten (Kastelein)</i> Los van de coronagevolgen is het per definitie lastig om de belastingopbrengsten exact te begroten. Fluctuaties in WOZ-waarde, kwijtscheldingen en oninbare vorderingen leiden tot het werken met een zo klein mogelijk bandbreedte, die evenwel door de corona-nasleep, wordt opgerekt. Ook de eventuele compensatie vanuit de rijksoverheid is nog niet uitgekristalliseerd.	Rijnland werkt met zo actuele en accurate info over de belastinginkomsten, om verschillen tussen begrote en werkelijke cijfers binnen aanvaardbare bandbreedtes te houden.
4	<i>Incidentele mee- of tegenvallers eigendommen (Kastelein)</i> De afgelopen jaren heeft Rijnland diverse overtollige gronden, terreinen en overige eigendommen met een substantiële boekwinst verkocht. Door de aantrekkende economie leidde dit tot soms grote incidentele meevallers.	Indien nodig zal in de burap of eventueel eerder de VV nader worden geïnformeerd over relevante grondverkopen.

	<i>Omschrijving restrisico (met portefeuillehouder)</i>	Mogelijke beheersmaatregelen 2021 plus evt. consequenties weerstandscapaciteit
5	<i>Hogere of lagere kapitaallasten dan begroot? (Kastelein, allen)</i> De grootste kostenpost van Rijnland betreft de kapitaallasten. Een wijziging van 1,0% rente betekent een begrotingsmutatie van € 1,0 mln. Latere opleveringen van investeringsprojecten beïnvloeden via eveneens de hoogte van de afschrijvingskosten. De afschrijvingskosten over 2021 worden mede bepaald door de circa 60 projecten die gedurende 2021 moeten worden opgeleverd. Wijzigingen in de opleverdatum of de projectuitgaven kunnen een significant effect hebben op deze (meerjaren)begroting.	Voor nieuw aan te trekken kapitaal hanteert Rijnland een historisch laag rentetarief. Door een steeds professionelere projectorganisatie komt de feitelijke oplevering van de projecten steeds meer overeen met de begrote.
6	<i>Financiering te herstellen calamiteiten (allen)</i> Jaarlijks heeft Rijnland te maken met diverse en uiteenlopende calamiteiten. De bestrijding en het herstel naar de oorspronkelijke of gewenste situatie vergt een noodzakelijke financiering die vaak niet geheel te begroten is.	Voor persleidingbreuken begroot Rijnland jaarlijks ca. € 0,1 mln voor herstelkosten. Eventuele overige materiële herstelkosten dienen budgettair gecompenseerd worden uit andere werkzaamheden ('komt er iets bij, dan moet er ook iets af'), waar nodig in overleg met college.
7	<i>Juridische risico's (allen)</i> Rijnland heeft een beperkt aantal rechtszaken c.q. juridische risico's lopen. In bijna alle gevallen is sprake van los van elkaar staande incidenten en lopen (hogere) beroepen, zoals de jarenlange gerechtelijke procedures over opstalrechten en enkele arbitrages.	Elk kwartaal wordt het college geïnformeerd over de stand van zaken rondom (mogelijke) rechtszaken en juridische risico's. Over 2021 acht het college deze risico's beperkt tot acceptabel. Indien nodig zal in de burap of eventueel eerder de VV nader worden geïnformeerd.
8	<i>Opgeslagen pfos-bluswater en baggerwerken (Fierens, Von Faber, Langeslag)</i> In 2008 ontstond met pfos-vervuild bluswater na een incident op Schiphol. Rijnland verzorgde mede vijf opslagbassins voor dit bluswater en werd onverwacht door de rechter gelast om de ontstane situatie te beheersen, hoewel we onszelf niet verantwoordelijk achten. Dezelfde probleemstof werd in bagger geconstateerd, wat heeft geleid tot enkele jaren vertraging van meerdere baggerwerken. <i>Opkomende stoffen</i> Naast pfos zijn de bekendste opkomende stoffen medicijnresten, gewasbeschermingsmiddelen, microplastics en industriële restproducten zoals GenX. Hoewel klein is de kans aanwezig dat in 2021 in Rijnlands oppervlaktewater een te hoge concentratie van ongewenste stoffen voorkomt, die moet worden aangepakt.	<i>Pfos</i> Rijnland beheerst het betreffende water in opslagbassins in voldoende mate en maakt werk van een alternatieve en goedkopere variant om een en ander tot een goed einde te brengen. De normstelling voor PFAS in bagger is weliswaar sinds 2020 (verder) opgerekt, maar verplaatsing van bagger naar een depot of eindverwerker blijft vanwege deze problematiek extra aandacht blijft vergen. <i>Opkomende stoffen</i> In het kader van verdere preventie houdt Rijnland pilots naar dergelijke opkomende stoffen, uiteraard in samenwerking met derden zoals Dunea. In 2021 is een pilot op de Leidse awzi' in een vergevorderd stadium.
9	<i>Risico op afvalstoffenheffing bij HVC (Fierens)</i> Het blijft onduidelijk in hoeverre het kabinet de vrijstelling van zuiveringsslib voor de afvalstoffenheffing op wil heffen. Via HVC zou Rijnland hierdoor jaarlijks tot € 1,4 mln meer kunnen betalen.	De Unie voert een actieve lobby. Gezien de strikt gescheiden verwerking van zuiveringsslib ten opzichte van overig afval ziet de Unie het continueren van de vrijstelling met vertrouwen tegemoet.

	<i>Omschrijving restrisico (met portefeuillehouder)</i>	Mogelijke beheersmaatregelen 2021 plus evt. consequenties weerstandscapaciteit
10	<i>Aandeel HVC bij realiseren energieneutraliteit (Fierens)</i> In 2025 wil Rijnland energieneutraal zijn. Op dit moment wekken we ruim 50% energie zelf op, het merendeel indirect via HVC. Het aandeel van HVC dat Rijnland 'meetelt', zal de komende jaren kleiner worden door toetreding van nieuwe aandeelhouders. Daar staat tegenover dat HVC méér duurzame energie gaat opwekken. (Niet-financieel restrisico.)	Zeker stellen dat we de geplande eigen energiebesparing en –opwekking, onder meer door zorgvuldige vergunningsprocedures voor de beoogde locaties, waarbij de slibvergisting Haarlem Waarderpolder sleutelproject is.
11	<i>Lozingseisen effluent Noordzeekanaal (Fierens)</i> De awzi Velsen is één van de twee zuiveringen die op zogeheten rijkswater lozen. Rijkswaterstaat (RWS) houdt toezicht of de onlangs gerenoveerde awzi voldoet aan de lozingseisen van effluent op het Noordzeekanaal. Omdat de awzi nog wordt ingeregeld heeft RWS tot eind 2020 toestemming gegeven voor minder strenge lozingseisen. De aanleiding hiervoor is dat de innovatieve Demon/EssDe-installatie nog niet goed gefunctioneerd vanwege de samenstelling van het influent. Mocht Rijnland de lozingseisen niet behalen, dan is mogelijk een extra zuiveringsstap noodzakelijk, op basis van bewezen technieken, zoals zandfiltratie.	Eind 2020 voldoet het effluent bijna aan de stikstofnorm van 30 mg per liter. De organisatie spant zich tot het uiterste in om tijdig en structureel te voldoen aan de lozingseisen. Via buraps wordt de VV nader geïnformeerd.
12	<i>Risico op hogere verwijderingskosten invasieve exoten (Langeslag, Von Faber)</i> Ieder jaar verwijdert Rijnland exotische waterplanten. De warmere zomers, milde winters en voedselrijke wateren leiden tot oplopende kosten die niet volledig zeker te begroten zijn.	De Rijnlandse organisatie heeft voor 2021 deze kosten scherp gebudgetteerd door onder meer niet uit te gaan van de recordhoge uitgaven van 2020 en door procesmatige verbeteringen. Het laat onverlet dat het budget niet voldoende toereikend kan zijn, iets dat aan het einde van de zomer van 2021 inzichtelijker is en in de zomerburap tijdig wordt gemeld.

Bijlage 4. Exploitatie: verdeling naar kosten- en opbrengstsoorten

Omschrijving	Jaarrekening 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Vershil 2020-2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Lasten							
Rente en afschrijvingen	58,2	54,9	56,9	2,0	58,3	62,0	69,8
Personeelslasten	64,5	70,5	72,0	1,5	73,5	75,2	76,9
Goederen en diensten van derden	91,2	95,4	100,2	4,8	101,9	109,5	111,3
Bijdragen aan derden	14,9	13,3	13,6	0,3	13,3	13,3	13,0
Toevoegingen aan voorzieningen/onvoorzien	1,0	0,4	0,4	0,0	0,4	0,4	0,4
Totaal lasten	229,8	234,5	243,1	8,6	247,4	260,4	271,4
Baten							
Financiële baten	1,8	3,5	2,1	-/- 1,4	2,1	2,1	2,1
Personeelsbaten	0,9	0,8	0,5	-/- 0,3	0,5	0,5	0,5
Goederen en diensten aan derden	19,1	14,8	15,3	0,5	16,6	16,8	15,6
Bijdragen van derden	5,1	1,0	0,8	-/- 0,2	0,8	0,8	0,8
Interne verrekeningen	6,5	7,1	6,4	-/- 0,7	5,7	5,1	5,2
Totaal baten	33,4	27,2	25,1	-/- 2,1	25,7	25,3	24,2
Saldo baten en lasten	196,4	207,3	218,0	10,7	221,7	235,1	247,2
Onttrekkingen aan reserves	-/- 5,9	-/- 2,8	-/- 2,8	0,0	-/- 1,0	-/- 4,6	-/- 4,6
Egalisatie van tarieven	-/- 7,7	-/- 3,0	-/- 3,1	-/- 0,1	-/- 3,8	-/- 7,2	-/- 7,8
Toevoegingen bestemmingsreserves	15,3	4,2	2,8	-/- 1,4	2,2	0,0	0,0
Toevoegingen aan algemene reserves	0,0	0,0	0,4	0,4	0,3	0,3	0,7
Resultaat	4,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Op te brengen belastingen	203,0	205,7	215,3	9,6	219,4	223,6	235,5

Toelichting op exploitatierekening, met ontwikkeling meer- en minderkosten 2020-2021

Incidentele baten en lasten

Naast de opbrengst van verkoop eigendommen van € 4,2 mln zijn in de begroting 2021 geen incidentele baten en lasten. Incidentele baten en lasten kunnen het reguliere beleid van het waterschap verstoren.

Rente en afschrijvingen

Er is een voordeel op de rentelasten van € 0,5 mln, door een lager investeringsvolume in 2020 en 2021 t.o.v. de meerjarenbegroting 2020, m.n. in de waterketen.

De afschrijvingen zijn gebaseerd op de uitgangspunten van de nota Vaste Activabeleid 2020. De post afschrijvingen is € 2,5 mln hoger door met name oplevering van een aantal investeringswerken in de loop van 2020 (o.a. piekberging Nieuwe Driemanspolder).

Personeelslasten

De personeelslasten stijgen ten opzichte van 2020 per saldo met € 1,6 mln. De opbouw van de stijging is:

- a. Toename personeelslasten eigen personeel en bestuur € 2,4 mln
- b. Afname kosten inhuur -/-€ 0,8 mln

a. Specificatie toename personeelslasten eigen personeel en bestuur

- Versterken personeelsbestand beheer en onderhoud conform coalitieakkoord: 5 fte € 0,4 mln
- Omzetting inhuur I&A naar vast: 8 fte € 0,6 mln
- Loonkostenontwikkeling : 2,5% € 1,1 mln
- Hogere opleidingskosten en meer arbokosten vanwege tegenvallende aanbesteding € 0,3 mln

Totaal € 2,4 mln

b. Afname kosten inhuur

- De daling van de exploitatie met € 0,8 mln is met name veroorzaakt door omzetting van inhuur I&A naar vast (verlaging centraal inhuurbudget) en vermindering van overige inhuurlasten met € 0,2 mln.

Goederen en diensten van derden

Het verschil van € 4,7 mln betreft hoofdzakelijk:

- Extra aanschaf en onderhoud diverse hard- en software en extra kosten diverse I&A projecten (vanwege de I&A-samenwerking met Schieland wordt een deel van de extra kosten in rekening gebracht, zie ook de post "goederen en diensten aan derden"). € 1,7 mln
- Hogere energielasten door met name energiebelasting € 0,8 mln
- Hogere laboratoriumkosten (Aquon) door extra onderzoeken en meer bestedingen aan innovaties € 0,6 mln
- Hogere kosten slib- en afvalverwerking als gevolg van prijs- en hoeveelheidstijgingen € 0,3 mln
- Hogere te betalen bijdrage grensoverschrijdend afvalwater Delfland en hogere kosten BSGR € 0,3 mln
- Hogere kosten correctief onderhoud met name bij watersysteembeheer € 0,2 mln
- Hogere facilitaire kosten (o.a. aanschaf meubilair) € 0,2 mln
- Extra kosten brandverzekering vanwege tegenvallende aanbesteding € 0,2 mln
- Opknappen diverse steunpunten en schoonmaken tanks op awzi's € 0,2 mln
- Extra advies en onderzoekskosten (o.a. module BIM) en kosten adhoc opruiming/verwijderen wrakken € 0,2 mln
- Anti-afhaaksubsidie waterketen € 0,2 mln
- Onderzoekskosten optimaliseren Bosbo en extra onderhoudskosten meetapparatuur € 0,2 mln
- Lagere kosten afvalverzameling en verwerking bij awzi's -/-€ 0,4 mln

Bijdragen aan derden

De belangrijkste mutatie is de stijging van de jaarlijks te betalen bijdrage HWBP aan het Rijk met € 0,4 mln (2020: € 12,5 mln; 2021: € 12,9 mln). Voor de jaren daarop is de bijdrage HWBP: 2022 en 2023: € 12,5 mln en voor 2024: € 12,2 mln.

Toevoegingen voorzieningen/onvoorzien

De mutatie betreft een toevoeging aan de wachtgeld- en pensioenvoorziening dagelijks bestuur van € 0,4 mln.

Financiële baten en personeelsbaten

Er is rekening gehouden met een dividenduitkering van de NWB vanaf 2021 van € 2 mln per jaar (2020: € 3,4 mln). Verder detacheren we in 2021 € 0,3 mln minder aan personeel ten opzichte van 2020.

Goederen en diensten aan derden

Er is sprake van een hogere opbrengst I&A samenwerking met Schieland van € 0,6 mln. Verder valt de bijdrage voor grensoverschrijdend afvalwater € 0,1 mln hoger uit ten opzichte van 2020. Daarentegen vallen de invorderingsopbrengsten € 0,3 mln lager uit door invoering van de kosteloze herinnering.

Bijdragen van derden

De bijdragen voor vaarwegbeheer daalt met € 0,2 mln ten opzichte van 2020 vanwege bijstelling.

Interne verrekeningen

Door het structureel minder activeren van uren neemt de post geactiveerde loonkosten af met € 0,8 mln.

Onttrekkingen aan reserves

Evenals in 2020 zijn er in 2021 onttrekkingen uit de bestemmingsreserves "minder uren activeren watergebiedsplannen" (€ 2,4 mln), "pfos saneringen" (€ 0,1 mln) en "frictiepot Strategische Personeelsplanning" (€ 0,2 mln). Uit de nieuw gevormde bestemmingsreserve "vitaliteit" is in 2021 € 0,1 mln onttrokken.

Toevoegingen bestemmingsreserves

Evenals in 2020 worden de baggerprojecten in de jaren 2021 en 2022 in een lager tempo uitgevoerd, wat leidt tot stortingen van € 2,8 mln in 2021 en € 2,2 mln in 2022 in de baggerreserve (2020: € 4,2 mln). Hiermee lopen de achterstanden die zijn ontstaan door PFAS de komende jaren verder op. Vanaf 2023 beginnen we met het inhalen van de baggerachterstand, gefinancierd uit de baggerreserve. Na actualisatie van de baggerplanning 2020-2030 hoeven we voor de jaren 2021-2024 jaarlijks € 2,5 mln minder te storten in de baggerreserve.

Toevoeging algemene reserves

De ondergrens van de algemene reserves is bepaald op 5% van de begrote jaarlijkse netto-exploitatiekosten (voor egalisatie). Als gevolg van de toename van de netto exploitatiekosten is vanaf 2021 rekening gehouden met het bijstorten in de algemene reserves ten laste van de exploitatiebegroting.

Bijlage 5. Exploitatie: verdeling naar beide waterschapstaken

	Jaarrek. 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
(in € 1 mln)			
Zuiveringsbeheer			
<i>Lasten</i>			
Netto kosten toegerekend aan zuiveringsbeheer	91,8	98,8	99,8
Dividenden en andere algemene opbrengsten	-1,0	-1,7	-1,0
Onvoorzien	0,0	0,0	0,0
Totaal nettolasten voor onttrekking/dotatie reserves	90,8	97,1	98,8
Toevoeging bestemmingsreserves	4,5	0,0	0,0
Toevoeging egalisereserves	0,0	0,0	0,0
Toevoegingen aan algemene reserves	0,0	0,0	0,4
Onttrekkingen aan reserves	-0,2	-0,1	-0,2
Egalisatie van tarieven	-5,9	-3,2	-0,7
<i>Totaal nettolasten na onttrekking/dotatie reserves</i>	<i>89,2</i>	<i>93,8</i>	<i>98,3</i>
<i>Waterschapsbelastingen</i>			
Gederfde opbrengst kwijtschelding en oninbaar	-4,0	-4,2	-4,9
Bruto belastingopbrengsten	96,2	98,0	103,2
<i>Totaal netto waterschapsbelastingen</i>	<i>92,2</i>	<i>93,8</i>	<i>98,3</i>
Resultaat	3,0	0,0	0,0
Watersysteembeheer			
<i>Lasten</i>			
Netto kosten toegerekend aan watersysteembeheer	106,6	111,9	120,3
Dividenden en andere algemene opbrengsten	-1,0	-1,7	-1,0
Onvoorzien	0,0	0,0	0,0
Totaal nettolasten voor onttrekking/dotatie reserves	105,6	110,2	119,3
Toevoeging bestemmingsreserves	10,8	4,2	2,8
Toevoeging egalisereserves	0,0	0,0	0,0
Toevoegingen algemene reserves	0,0	0,0	0,0
Onttrekking aan reserves	-5,7	-2,7	-2,6
Egalisatie van tarieven	-1,8	0,2	-2,4
<i>Totaal nettolasten na onttrekking/dotatie reserves</i>	<i>108,9</i>	<i>111,9</i>	<i>117,0</i>
<i>Waterschapsbelastingen</i>			
Gederfde opbrengst kwijtschelding en oninbaar	-3,6	-3,5	-3,8
Bruto belastingopbrengsten	114,4	115,4	120,8
<i>Totaal netto waterschapsbelastingen</i>	<i>110,8</i>	<i>111,9</i>	<i>117,0</i>
Resultaat	1,9	0,0	0,0

Bijlage 6. Exploitatie: beleidsproducten, kostensoorten en belastingcategorieën

No.	Kosten beleidsproducten vóór doorbelasting in € 1.000	Water- veiligheid	Voldoende water	Schoon en gezond	Water- keten	BOD	Totaal
	<i>Beleidsproduct</i>						
1.	Planvorming	664	11.684	2.597	2.825	3.447	21.217
2.	Aanleg en onderhoud waterkeringen	26.975	-	-	-	-	26.975
3.	Inrichting en onderhoud watersystemen	-	42.360	7.393	342	489	50.584
4.	Bouw en exploitatie zuiveringstechnische werken	-	-	-	78.312	-	78.312
5.	Inrichting en onderhoud vaarwegen en havens	-	1.151	-	-	-	1.151
6.	Regulering	-	4.848	1.110	-	-	5.958
7.	Beheersing van lozingen	-	-	-	318	-	318
8.	Heffing en invordering	-	-	-	-	7.077	7.077
9.	Bestuur en externe communicatie	-	-	-	-	8.015	8.015
10.	Ondersteunende producten	-	-	-	-	20.495	20.495
11.	Onvoorzien en overige inkomsten	-	-	-	-	-2.000	-2.000
	<i>Totaal</i>	<i>27.639</i>	<i>60.043</i>	<i>11.100</i>	<i>81.797</i>	<i>37.523</i>	<i>218.102</i>
12.	Onttrekkingen aan reserves	-	-2.478	-156	-123	-70	-2.827
13.	Toevoegingen aan reserves	-	2.775	-	400	-	3.175
	<i>Netto kosten voor egalisatie</i>	<i>27.639</i>	<i>60.340</i>	<i>10.944</i>	<i>82.074</i>	<i>37.453</i>	<i>218.450</i>

No.	Kosten- en opbrengstsoorten in € 1.000	Water- veiligheid	Voldoende water	Schoon en gezond	Water- keten	BOD	Totaal
	<i>Lasten</i>						
1.	Rente en afschrijvingen	9.966	19.154	1.811	26.060	-/- 93	56.898
2.	Personeelslasten	3.712	22.907	3.561	13.980	27.872	72.032
3.	Goederen en diensten van derden	4.411	29.462	6.158	46.930	13.250	100.211
4.	Bijdragen aan derden	12.970	295	44	183	161	13.653
5.	Toevoegingen aan voorzieningen/onvoorzien	0	0	0	0	350	350
	<i>Totaal lasten</i>	<i>31.059</i>	<i>71.818</i>	<i>11.574</i>	<i>87.153</i>	<i>41.540</i>	<i>243.144</i>
	<i>Baten</i>						
6.	Financiële baten	0	0	0	93	2.000	2.093
7.	Personeelsbaten	23	57	2	28	392	502
8.	Goederen en diensten aan derden	2.440	7.798	344	3.846	844	15.272
9.	Bijdragen van derden	8	641	8	126	16	799
10.	Interne verrekeningen	949	3.279	120	1.263	765	6.376
	<i>Totaal baten</i>	<i>3.420</i>	<i>11.775</i>	<i>474</i>	<i>5.356</i>	<i>4.017</i>	<i>25.042</i>
	<i>Saldo baten en lasten</i>	<i>27.639</i>	<i>60.043</i>	<i>11.100</i>	<i>81.797</i>	<i>37.523</i>	<i>218.102</i>
11.	Onttrekkingen aan reserves	-	-2.478	-156	-123	-70	-2.827
12.	Toevoegingen aan reserves	-	2.775	-	400	-	3.175
	<i>Netto kosten voor egalisatie</i>	<i>27.639</i>	<i>60.340</i>	<i>10.944</i>	<i>82.074</i>	<i>37.453</i>	<i>218.450</i>

No.	Belastingcategorieën in € 1.000	Water- veiligheid	Voldoende water	Schoon en gezond	Water- keten	BOD	Totaal
1.	Aandeel ingezetenen	13.819	28.734	4.663	-	11.345	58.561
2.	Aandeel gebouwd	12.051	25.056	4.067	-	12.292	53.466
3.	Aandeel ongebouwd overig	1.741	3.620	588	-	1.336	7.285
4.	Aandeel natuur	28	57	9	-	33	127
5.	Aandeel zuiveringsheffing	-	2.873	1.617	82.074	12.447	99.011
	<i>Netto kosten voor egalisatie</i>	<i>27.639</i>	<i>60.340</i>	<i>10.944</i>	<i>82.074</i>	<i>37.453</i>	<i>218.450</i>

Bijlage 7. Financiering: hoe betalen we het?

Voor de financiering van de vaste activa maakt Rijnland gebruik van interne middelen, zoals reserves en voorzieningen, en van langlopende geldleningen die in voorgaande jaren zijn afgesloten. Voor zover deze middelen niet toereikend zijn worden de vaste activa gefinancierd met kortlopende geldleningen, vlottende schuld en nieuwe langgeldleningen. Vlottende schuld bestaat uit het verschil tussen de kortlopende vorderingen en schulden. Het volgende overzicht laat de standen zien per 1 januari 2021 en 31 december 2021.

Bedragen x € 1 mln	Stand 1 januari 2021	Stand 31 december 2021
Te financieren vaste activa	665,8	687,9
Financiering		
Reserves	71,3	68,6
Voorzieningen	7,4	7,4
Kort vreemd vermogen	27,3	55,9
Bestaande langlopende geldleningen	559,8	521,4
Af te sluiten langlopende geldleningen 2021		34,6
Netto vlottende schuld	0,0	0,0
Totaal financiering	665,8	687,9

Het wettelijk kader hierbij is de Wet financiering decentrale overheden (FIDO), die voorschrijft tot welk bedrag kortlopende geldleningen mogen worden afgesloten. Voor Rijnland betekent deze kasgeldlimiet dat in 2021 de kortgeldschuld gemiddeld per kwartaal maximaal € 55,9 mln mag bedragen (23% van het begrotingstotaal).

Prognose kasgeldlimiet per kwartaal

x € 1.000	Netto vlottende schuld 2021 per kwartaal			
	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
primo maand 1	-25.900	-51.900	-28.700	-34.300
primo maand 2	-42.800	-67.300	-41.700	-48.500
primo maand 3	-54.900	-34.300	-31.200	-71.900
Gemiddeld	-41.200	-51.167	-33.867	-51.567

Kasgeldlimiet (KGL)	55.900	55.900	55.900	55.900
Ruimte onder KGL	14.700	4.733	22.033	4.333
Overschrijding KGL	0	0	0	0

Begrotingstotaal	243.100	243.100	243.100	243.100
Percentage	23%	23%	23%	23%
Kasgeldlimiet	55.900	55.900	55.900	55.900

Ook moet Rijnland aan de renterisiconorm voldoen die in deze wet is beschreven. De renterisiconorm is ingevoerd om renterisico's te beperken. Rijnland voldoet hieraan ruim. Het af te lossen bedrag in 2021 ad € 36,7 mln op lang geld blijft binnen de renterisiconorm van € 72,9 mln (30% van het begrotingstotaal).

Toetsing renterisiconorm

x € 1.000	2021	2022	2023	2024
Renteherzieningen	0	0	0	0
Aflossingen	36.659	36.390	35.351	34.312
Renterisico	36.659	36.390	35.351	34.312

Renterisiconorm (RRN)	72.900	72.900	72.900	72.900
Ruimte onder RRN	36.241	36.510	37.549	38.588
Overschrijding RRN	0	0	0	0

Begrotingstotaal	243.100	243.100	243.100	243.100
Percentage	30%	30%	30%	30%
Renterisiconorm	72.900	72.900	72.900	72.900

In het begrotingsjaar doen zich naar verwachting geen ontwikkelingen voor die ten opzichte van voorgaande jaren een relevante invloed uitoefenen op het risicoprofiel, de financiële posities, de vermogenswaarden en de geldstromen. Daarom kan het risicoprofiel van de Rijnlandse financiering als laag worden gekenschetst. In de leningenportefeuille vaste schuld bevindt zich geen enkele lening met de mogelijkheid van renteherziening tijdens de looptijd. Rijnland loopt geen krediet-, koers- en valutarisico's. Slechts forse mutaties in de aangenomen rentepercentages voor op te nemen en uit te zetten kort geld en/of lang geld zouden het voorliggende begrotingsbeeld in negatieve of positieve zin kunnen beïnvloeden.

Het gemiddelde rentepercentage van de bestaande langgeldportefeuille bedraagt 1,6%.

Rijnlands uitgangspunt bij het aantrekken van vreemd vermogen is een zo voordelig mogelijke financiering van de vaste activa, met inachtneming van de financieringsvoorschriften. Conform het delegatiebesluit zijn dijkgraaf en hoogheemraden gemachtigd tot het aangaan van geldleningen.

Op basis van de uitgangspunten uit het Treasurystatuut, de Nota Reserves en Voorzieningen en de huidige verwachtingen op de geld- en kapitaalmarkt zijn in deze begroting de volgende rentepercentages gehanteerd:

- af te sluiten langlopende geldleningen 0,6% (2020: 0,5%)
- af te sluiten kortlopende geldleningen -/- 0,2% (2020: -/-0,3%)

Aan de eigen financieringsmiddelen en aan de netto vlottende schuld wordt geen rente toegerekend.

Renteomslag

Er wordt pas overgegaan tot het aantrekken van externe financieringsmiddelen als de liquiditeitspositie van het waterschap daar aanleiding toe geeft. Mede gelet op het bovenstaande worden de beschikbare financieringsmiddelen niet aangewend voor financiering per project maar voor de financiering van het gehele complex van vaste activa. Het omslagpercentage voor 2021 over de boekwaarde per 1 januari is 1,20 (2020 1,28).

Bijlage 8. EMU-saldo

In Unieverband is afgesproken dat de waterschappen in hun programmabegroting een bijlage opnemen waaruit hun bijdrage aan het te verwachten EMU-saldo³ blijkt.

EMU-saldo (x € 1.000)	2020	2021
1. <u>EMU-exploitatiesaldo</u>		
Bij: Rente toevoeging reserves	0	0
Bij: Toevoeging aan reserves	4.240	3.175
Af: Ontrekkingen aan reserves	-/- 5.827	-/- 5.956
	-/- 1.587	-/- 2.781
2. <u>Invloed investeringen</u>		
Netto-investeringsuitgaven (incl. concernbrede korting)	-/- 86.927	-/- 70.930
Verkoop materiële en immateriële activa	0	0
Afschrijvingen	46.394	48.885
	-/- 40.533	-/- 22.045
3. <u>Invloed voorzieningen</u>		
Toevoeging aan voorziening	350	350
Ontrekkingen aan voorzieningen	0	0
Betalingen rechtstreeks uit voorzieningen	-/- 400	-/- 400
	-/- 50	-/- 50
4. <u>Deelnemingen en aandelen</u>		
Boekwinst	0	0
Boekverlies	0	0
	0	0
Bijdrage Rijnland aan het EMU-exploitatiesaldo	-/- 42.170	-/- 24.876

Uit het bovenstaande blijkt dat Rijnland op transactiebasis in 2021 méér uitgeeft dan ontvangt, vooral als gevolg van de investeringsuitgaven. In het baten- en lastenstelsel dat Rijnland (evenals andere waterschappen) hanteert leiden dergelijke uitgaven niet tot tekorten; echter wel volgens het transactiestelsel waarmee het Rijk en de EMU het exploitatiesaldo bepalen.

EMU-referentiewaarden 2021

De Unie van Waterschappen, IPO en VNG hebben op 23 mei 2018 met het kabinet afspraken gemaakt over de ruimte in het Nederlandse EMU-tekort voor de decentrale overheden in de periode 2019 tot en met 2022. Deze ruimte bedraagt 0,4% van het Bruto Binnenlands Product (BBP) en is als volgt onderverdeeld: 0,27% gemeenten, 0,08% provincies en 0,05% waterschappen. De ruimte voor de waterschappen van 0,05% BBP leidt met de meeste recente raming van het BBP voor 2021 tot een maximaal EMU-tekort van € 410,8 mln in dat jaar. Dit bedrag is met de vastgestelde verdeelsleutel van de 'geraamde netto-exploitatiekosten van het voorgaande jaar' (2020 dus) verdeeld over de waterschappen. Dit leidt tot een verwachte referentiewaarde 2021 voor Rijnland van € 28,8 mln. Een referentiewaarde is geen norm, maar een indicatie van het aandeel dat een waterschap in de gezamenlijke ruimte voor de decentrale overheden heeft. Tot nu toe was de ruimte voor decentrale overheden voldoende. In het geval deze ruimte gaat knellen volgt overleg met de minister.

³ In het kader van de Economische en Monetaire Unie (EMU) is vastgelegd dat het begrotingstekort van een lidstaat niet meer mag bedragen dan 3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP). Er is sprake van een tekort als een land in een jaar meer uitgeeft dan ontvangt. Rijnland is evenals andere decentrale overheden medeverantwoordelijk voor het Nederlandse EMU-saldo. Daarom zijn afspraken gemaakt met de minister van Financiën, in relatie tot de Wet Houdbare Overheidsfinanciën (Hof).

Bijlage 9. Rekenkundige uitgangspunten

Rekenkundige uitgangspunten, belastingeenheden en kentallen heffen en invorderen, t.o.v. [MJP 2020-2023](#).

Rekenkundige uitgangspunten

1. Concernbrede korting: 10% op onderhanden werk en 25% op toekomstig werk, voor realisatieprognose investeringsprojecten en berekening kapitaallasten (ongewijzigd).
2. Rente langlopende leningen: 2021 0,6%, jaarlijks verhoogd met 0,03% (was in begroting 2020: 2020 0,5%, jaarlijks verhoogd met 0,1%).
3. Rente kortetermijnleningen: 2021 -0,2% en vanaf 2022 0% (was in begroting 2020: 2020 -0,3% en vanaf 2021 0%).
4. Inflatie: jaarlijks 1% (conform begroting 2020)
5. Loon- e.a. personele kosten, jaarlijkse stijging: 2,5% (per saldo ongewijzigd). Betreft: cao looncompensatie prijsontwikkeling (1%), bevorderingen en prestatietoelagen, inconvenienrentenregeling en pensioenen (1,5%).
6. Algemene reserves, ondergrens: 5% van de netto exploitatiekosten, vóór egalisatie (ongewijzigd).

Belastingeenheden

7. Ingezetenen. Toename aantal woonruimtes: jaarlijks 1%, zijnde +5.000 woonruimtes (ongewijzigd). Kwijtschelding: jaarlijks 31.500 woonruimten (was in begroting 2020 30.000) en oninbaar 3.700 woonruimten (was in begroting 2020 3.000).
8. Gebouwd. WOZ-waardestijging woningen en bedrijven: 2021 8% (begroting 2020, jaarschijf 2021: 5%). Toename belastingeenheden als gevolg van nieuwbouw: jaarlijks 1% (ongewijzigd). WOZ-waardestijging vanaf 2022 jaarlijks: 1,5% (begroting 2020: 5%)
9. Ongebouwd en Natuur. Oppervlakte: jaarlijkse afname 150 hectare (ongewijzigd)
10. Zuiveringsheffing en Verontreinigingsheffing. Vervuilingseenheden woonruimten: jaarlijks 1% toename als gevolg van groei, zijde +10.000 v.e. (ongewijzigd). Kwijtschelding: jaarlijks 63.000 v.e. (was in begroting 2020: 60.000) en oninbaar 8.500 v.e. (was in begroting 2020: 6.500). Vervuilingseenheden bedrijven: Afname 15.000 v.e. vanwege minder bedrijvigheid van grote bedrijven. Oninbaar 4.500 v.e. (was in begroting 2020: 2.000) Vanaf 2022 is de afname en de verhoging oninbaar vervallen.
11. Totaal aantal belastingeenheden, rekening houdend met aandeel oninbaar en kwijtschelding en uitkomsten belastingcampagne 2020:

Categorie	Eenheid	2020	2021	2022	2023	2024
<i>Omslag</i>						
- Ingezetenen	Woonruimte	516.000	518.000	523.000	529.000	535.000
- Gebouwd	WOZ-waarden x € 1 mln	219.938.000	242.780.000	248.850.000	255.071.000	261.448.000
- Ongebouwd Overig	Hectare	82.650	83.400	83.300	83.200	83.100
- Natuur	Hectare	23.000	22.700	22.650	22.600	22.550
<i>Zuiverings- en verontreinigingsheffing</i>	Vervuilingseenheden, incl. directe lozers 8.000 v.e.	1.537.500	1.530.000	1.557.500	1.567.500	1.577.500

Kentallen heffen en invorderen

12. Rijnland heeft sinds 2011 de heffing en invordering uitbesteed aan de Belastingssamenwerking Gouwe-Rijnland. De indicatoren voor 2021 zijn:

Indicatoren	Programma-begroting		Jaar-rekening 2019
	2021	2020	
Perceptiekosten (% belastingopbrengst)	3,24%	3,23%	2,98%
Bedrag oninbaar(€)	1.243.100	837.850	1.055.345
Bedrag oninbaar (% belastingopbrengst)	0,55%	0,39%	0,50%
Bedrag kwijtschelding (€)	7.503.300	6.846.000	6.498.682
Bedrag kwijtschelding (% belastingopbrengst)	3,35%	3,21%	3,09%
Toegewezen kwijtscheldingsverzoeken (%)	80,00%	80,00%	81,60%
Kwijtscheldingsnorm	100%	100%	100%

Bijlage 10. Verbonden partijen

Rijnland werkt samen met verbonden partijen, om gezamenlijk de gestelde doelen te bereiken. Hieronder volgt een overzicht van de verbonden partijen van Rijnland, met de beoogde resultaten voor 2021. Meer informatie per verbonden partij, waaronder de voordelen, belangen en doelstellingen, vindt u in: <https://www.rijnland.net/over-rijnland/bestuur/planning-control/verbonden-partijen/algemeen>

Beoogde resultaten 2021

1. Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009/HVC. Optimalisatie in de slibketen met het zoveel mogelijk beperken van de slibproductie. Onverminderd inzet op terugwinning van fosfaat en andere grondstoffen. Zorgen voor een gematigde tariefontwikkeling. Toetreding waterschappen Zuiderzeeland en Amstel, Gooi en Vecht effectueren. Investeren in slibdroger Alkmaar voorbereiden.
2. De Nederlandse Waterschapsbank. Voldoen aan duurzaamheidsdoelstellingen. Inzetten op een stabiele dividenduitkering vanaf 2020 en de jaren daarna. Hiervoor een beroep doen op een uitzonderingspositie voor publieke banken.
3. Unie van Waterschappen. Uitvoering Bestuursprogramma en Bestuursakkoord Water. Lobby op 'wateronderwerpen' in Den Haag en Brussel. Vergroting zichtbaarheid waterschappen en samenwerking met VNG en IPO.
4. Het Waterschapshuis (HWH). Projectbeheersing en capaciteitsplanning verder verbeteren door invoering van sturing op programmaniveau. Waterschappen ondersteunen bij hun digitale transformatie en de weg naar een datagedreven organisatie. Uniformering tussen waterschappen stimuleren uit het oogpunt van efficiency.
5. Belastingssamenwerking Gouwe-Rijnland. Behoud van de ISAE-verklaring en continue aandacht voor kostenreductie. Kwaliteit van de dienstverlening blijft minimaal op een gelijk niveau. Groeistrategie handhaven: vanaf 2021 neemt gemeente Velsen deel; groei van het aantal deelnemers is een instrument om tot vermindering van kwetsbaarheid, verlaging van kosten en verbetering van kwaliteit te komen. Blijven voldoen aan de steeds hogere eisen van informatie-veiligheid en privacy, wat zal leiden tot hogere kosten.
6. Aquon. Centralisatie verder realiseren, aanbestedingsdocumenten gereed. De nieuwe locatie moet in 2024 opgeleverd zijn. Verbeteren van de AQUON inwinning- en laboratoriumprocessen, zodat de beschikbare data optimaal kan worden opgeslagen en uitgewisseld. Eenmalige opslag voor meervoudig gebruik is daarbij het uitgangspunt.
7. VOF Meergrond. Beheer van het terrein zonder incidenten en overlast voor de omgeving. Druk houden op de gemeente voor totstandkoming van de MER die nodig is om het terrein te kunnen herbestemmen. De MER loopt voortdurend vertraging op door nieuwe complicaties. Voor Rijnland is dat nadelig omdat verkoop van de grond pas kan plaatsvinden na de herbestemming en herontwikkeling van het terrein.

Toelichting: wat is een verbonden partij?

Een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin Rijnland een bestuurlijk en een financieel belang heeft en is een instrument om beleid uit te voeren. Leidend bij het aangaan van een samenwerkingsverband zijn de drie K's, te weten: verbetering van kwaliteit, vermindering van kwetsbaarheid en verlaging van de kosten. Meer informatie is te vinden in de door VV vastgestelde kadernota verbonden partijen op <https://www.rijnland.net/over-rijnland/bestuur/planning-control/verbonden-partijen/algemeen>.

Bijlage 11. Investeringsoverzicht per programma

Investeringsprojecten	Krediet (bruto)	t/m 2020	2021	2022	2023	2024	Totaal 2021- 2024
Prognoses per cluster, in € 1.000, op 10-09-2020							
Programma Waterveiligheid							
<i>Onderhandenwerk</i>							
Verbetering IJsseldijk Gouda	21.180	17.666	442	663	2.260	3.389	6.754
Cluster Dijkversterking Regionale Keringen Dirk I	59.481	24.933	10.690	9.814	7.000	4.600	32.104
Cluster Dijkversterking Regionale Keringen Dirk II	16.848	14.007	2.635	2.410	1.000	0	6.045
Cluster Dijkversterking Regionale Keringen Dirk III	26.300	2.964	2.922	5.922	6.815	4.744	20.403
Toetsing regionale keringen	7.000	2.637	2.100	1.400	60	0	3.560
Kunstwerken Spaarndammerdijk	5.800	1.266	1.765	1.625	1.600	1.690	6.680
Totaal onderhandenwerk	136.609	63.473	20.554	21.834	18.735	14.423	75.546
<i>Toekomstig werk</i>							
Dirk V (en later Dirk VI, VII) *			600	2.500	6.000	12.500	21.600
C-keringen VIJG spoor 3 en 4			105	220	353	280	958
Renovatie balgstuwen Ringvaart			200	200	500	1.000	1.900
Totaal toekomstig werk			905	2.920	6.853	13.780	24.458
Totaal waterveiligheid bruto	136.609	63.473	21.459	24.754	25.588	28.203	100.004
Totaal bijdragen derden onderhanden werk		17.866	1.555	400	3.014	2.881	7.849
Totaal bijdragen derden toekomstigwerk			203	0	471	470	1.144
Totaal bijdragen derden		17.866	1.758	400	3.485	3.351	8.993
Totaal netto		45.607	19.702	24.354	22.103	24.852	91.011
Programma Voldoende water							
<i>Onderhandenwerk</i>							
Stedelijke waterplannen	5.122	940	400	400	100	0	900
Piekberging Driemanspolder	81.200	79.008	1.040	696	0	0	1.735
Piekberging Haarlemmermeer	32.374	5.351	4.654	5.937	3.518	2.294	16.403
Sluisjes Halfweg	5.800	2.306	400	1.895	2.449	1.800	6.544
WGP Midden-zuid	16.952	3.400	2.200	3.000	3.000	3.250	11.450
WGP Kust	10.541	1.644	2.300	1.500	1.500	1.250	6.550
Poldergemalen cluster 1	2.217	2.012	150	150	0	0	300
Poldergemalen cluster 2	24.820	13.267	3.250	2.250	1.300	0	6.800
Poldergemalen cluster 3 *	6.850	1.029	3.400	4.300	4.200	3.700	15.600
Noordwijk a/Zee maatregelen grondwateroverlast	5.546	1.876	80	400	850	850	2.180
Overnemen en afstoten assets, sluizen bruggen	2.788	2.253	1.705	0	0	0	1.705
Mobiele bemaling	525	349	176	0	0	0	176
vervangen oeververdediging	1.800	209	1.060	0	0	0	1.060
Totaal onderhandenwerk	196.534	113.644	20.815	20.528	16.917	13.144	71.403
<i>Toekomstig werk</i>							
Poldergemalen meerjarenraming *			100	1.000	4.000	7.000	12.100
Asbest inventarisatie			0	100	100	100	300
Strategische agenda's mjr			0	100	100	500	700
Watergebiedsplannen meerjarenraming			0	500	1.000	1.500	3.000
Overnemen assets			200	200	200	200	800
Afstoten assets			400	400	300	200	1.300
Boezemgemalen *			400	500	500	500	1.900
Oeververdedigingen			0	750	750	750	2.250
Sluizen en Kunstwerken			0	500	500	500	1.500
Zoetwaterprogramma (doorvoerroute Krimpenerwaard)			100	200	300	500	1.100
Totaal toekomstig werk		0	1.200	4.250	7.750	11.750	24.950
Totaal voldoende water	196.534	113.644	22.015	24.778	24.667	24.894	96.353
Totaal bijdragen derden		42.223	1.350	0	7.400	400	9.150
Totaal netto		71.421	20.665	24.778	17.267	24.494	87.203
Programma Schoon en gezond water							
<i>Onderhandenwerk</i>							
KRW fase 2	17.580	5.814	3.500	3.600	1.700	0	8.800
KRW maatregelen Zoetermeer	1.000	150	350	1.300	2.400	1.500	5.550
Cluster planontwikkeling (KRW Synergie)	1.064	501	700	300	300	0	1.300
Cluster landbouw	3.604	1.640	500	475	300	0	1.275
Zwemwater en menginstallaties	1.140	395	500	353	10	0	863
Blauwalgenbestrijding/Nieuwe Meer	1.200	350	700	0	0	0	700
Totaal onderhandenwerk	25.588	8.850	6.250	6.028	4.710	1.500	18.488
<i>Toekomstig werk</i>							
KRW fase 3		0	200	1.000	2.800	6.000	10.000
Maatregelen zwemwater *		0	100	100	100	100	400
Blauwalgenbestrijding *		0	200	200	200	200	800
Totaal toekomstig werk		0	500	1.300	3.100	6.300	11.200
Totaal Schoon en gezond water bruto	25.588	8.850	6.750	7.328	7.810	7.800	29.688
Totaal bijdragen derden		665	426	226	2.600	0	3.251
Totaal netto		8.185	6.325	7.103	5.210	7.800	26.437

Investeringsprojecten	Krediet	t/m	2021	2022	2023	2024	Totaal 2021-
Prognoses per cluster, in € 1.000, op 10-09-2020	(bruto)	2020					2024
Programma Waterketen							
<i>Onderhandenwerk</i>							
Vervangen procesautomatisering	25.605	23.648	70	0	0	0	70
Cluster Zuiveren Noord-Holland, m.n. Zwanenburg	9.600	8.367	3.500	20.000	22.000	10.830	56.330
Cluster Zuiveren Zuid-Holland	29.412	12.696	13.840	29.950	19.250	6.150	69.190
Meetinstrumenten AWZI's	8.650	1.300	3.400	1.700	240	0	5.340
Cluster AWZI Haarlem Waarderpolder	9.900	550	2.210	3.570	2.000	0	7.780
Renovatie 11 AWTG rondom Zwaanshoek/zwanenburg	11.850	400	6.150	5.300	0	0	11.450
Totaal onderhandenwerk	95.017	46.961	29.170	60.520	43.490	16.980	150.160
<i>Toekomstig werk</i>							
Zuiveringskring Gouda			0	1.500	1.500	500	3.500
Zuiveringskring Haarlem WP			0	0	5.000	25.000	30.000
Zuiveringskring Leiden-N			500	1.000	3.000	3.000	7.500
Zuiveringskring Lisse			700	800	0	0	1.500
Zuiveringskring Noordwijk			0	0	100	650	750
Zuiveringskring Zwaanshoek			400	1.500	2.000	4.000	7.900
Assetmanagement AWZI's			500	1.000	3.000	3.000	7.500
Assetmanagement AWTs			0	0	500	1.000	1.500
Energieneutraliteit			500	1.000	3.000	6.000	10.500
Minder uren activeren coalitieakkoord			-1.000	-2.000	-3.000	-3.000	-9.000
Totaal toekomstig werk		0	1.600	4.800	15.100	40.150	61.650
Totaal Waterketen bruto	95.017	46.961	30.770	65.320	58.590	57.130	211.810
Totaal bijdragen derden		352	250	0	0	0	250
Totaal netto		46.608	30.520	65.320	58.590	57.130	211.560
Programma BOD							
<i>Onderhandenwerk</i>							
Gemeenlandshuis Spaarndam herontwikkeling	980	286	670	24	0	0	694
Aanschaf en implementatie Office 365	200	120	80	0	0	0	80
DSO Aansluiten op digitale omgevingswet	300	289	5	0	0	0	5
Totaal onderhandenwerk	1.480	695	755	24	0	0	779
<i>Toekomstig werk</i>							
I&A meerjarenraming *			860	860	860	860	3.440
Huisvesting			1.000	0	0	0	1.000
Laadpalen voor extra E-capaciteit wagenpark			500	0	0	0	500
Totaal toekomstig werk		0	2.360	860	860	860	4.940
Totaal BOD bruto	1.480	695	3.115	884	860	860	5.719
Totaal bijdragen derden		0	0	0	0	0	0
Totaal netto		695	3.115	884	860	860	5.719
Rijnlandbreed							
<i>Onderhandenwerk</i>							
	455.228	233.622	77.544	108.934	83.852	46.047	316.376
<i>Toekomstig werk</i>							
		0	6.565	14.130	33.663	72.840	127.198
Totaal Rijnlandbreed bruto	455.228	233.622	84.109	123.064	117.515	118.887	443.574
Totaal bijdragen derden		61.106	3.783	626	13.485	3.751	21.644
Totaal netto		172.515	80.326	122.438	104.030	115.136	421.930
Baggerprojecten (via exploitatiebegroting)							
<i>Onderhandenwerk baggeren</i>							
	38.005	18.939	6.625	6.961	12.601	10.750	36.937
<i>Toekomstig werk baggeren</i>							
		0	50	625	1.390	3.200	5.265
Totaal baggeren	38.005	18.939	6.675	7.586	13.991	13.950	42.202
Totaal bruto investeringen plus baggerwerken		252.561	90.783	130.650	131.506	132.837	485.776

Toelichting

De ramingen van investeringsprojecten zijn vóór aftrek van concernbrede korting. De investeringsprojecten zijn ingedeeld in:

- *Onderhanden werk: in voorbereiding of uitvoering, 90% realisatie verwacht*
Dit zijn afzonderlijke investeringsprojecten waarvoor het bestuur al een voorbereidings- of uitvoeringskrediet heeft verstrekt. De verwachte realisatie is 90% (concernbrede korting) en de kapitaallasten worden voor 90% meegerekend in de exploitatiekosten van MJP en begroting.
- *Toekomstig werk: verwachte kredietaanvragen, 75% realisatie verwacht*
Dit zijn meerjarenramingen van vervangings- en andere programma's, die naar verwachting nodig zijn om de beleidsvoornemens te realiseren. Deze ramingen zijn veelal nog niet uitgewerkt naar afzonderlijke projecten. Het bestuur heeft nog geen krediet verstrekt. De verwachte realisatie is 75% (concernbrede korting) en de kapitaallasten worden voor 75% meegerekend in de exploitatiekosten van MJP en begroting.
- *Toekomstig werk 2021: € 6,6 mln*
Deze tabel bevat € 6,6 mln aan toekomstig werk in 2021. Voor deel heeft de VV inmiddels krediet verstrekt: balgstuwen en energieneutraliteit (VV 23 sept 2020, na peildatum tabel). Het overige deel betreft € 2,3 mln in de kredietvoorstellen bij deze begroting (in de tabel met een * aangegeven) en voor de overigen volgen kredietvoorstellen in 2021, waaronder voor laadpalen elektrische bedrijfsauto's en voldoen aan Arbonormen Bouwbesluit Archimedesweg.